

Ойлик

Ойлик ижтимоий - маърифий журнал,
1433, Ражаб, 1-сон

ЗИЙНАТ

НИМА

АЁЛ

БАХТИ

Muslimaat.uz

АССАЛОМУ АЛАЙКУМ!

Аёл – беназир мавжудот, Аллоҳнинг яратмишлари ичра ўхшаши йўқ нозик бир хилқат. Эркак яралганидан буён ўз жуфтига талпинади, унинг таърифига чиройли сўз, гўзал ташбех, мукамал қиёс ахтарди.

Асрлар оша аёл зоти гоҳ мактов-мадҳиялар қано-тида самоларга учирилди. Гоҳ мазамматлар арқонига маҳкам боғлаб, ер қаърига улоқтирилди. Унга «Ақли нокис, шу боис аёллардан пайғамбар чикмаган», «Аёл одам эмас, шайтоннинг урғочиси», деган ноўрин ва қа-биҳ таъна-маломатлар чапланди.

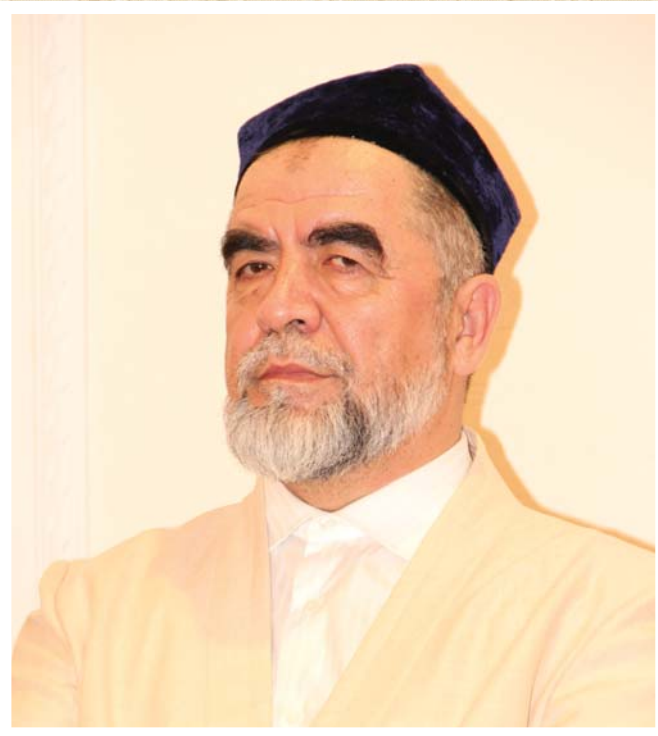
Нодон инсон пайғамбарларни ҳам оналари, яъни аёл туққанини билмади, билса ҳам, назарга илмади, бадбахт Фиръавн Яратганни тан олмай, ўзини «илоҳ» деб эълон қилганида унинг саройида туриб, унинг хотини бўлату-риб, Аллоҳни таниган, Унинг розилигини истаган Осиё бинти Мазоҳим ҳам аёл эканини эсидан чиқарди. Яман маликаси Билқис бинти Шароҳил Сулаймон алайҳис-саломнинг даъвати билан ҳеч тараддудсиз Аллоҳга иймон келтиргани ва тахтдан воз кечгани унча-мунча эркак кишининг кўлидан келмайдиган мардлик эканини тан олгиси келмади. Аллоҳ ҳузурдаги руҳнинг илқо қилинишидан Ийсо алайҳиссаломдек пайғамбар-ни отасиз дунёга келтирган зот – Биби Марям ҳам аёл эканини унутди. Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳисса-ломга нозил бўлган ваҳийни биринчи бўлиб тасдиқлаб, иймон келтирган ва умр бўйи Фахри коинотга сафдош, кўмакдош, сирдош бўлиб яшаган Хадича бинти Хувай-лид ҳам аёллар жумласидан эканидан фаромуш бўл-ди. Ўзининг нури ила бутун оламни мунаввар айлаган Ислом динигина аёлнинг даражасини кўтарди, унинг ҳақ-ҳуқуқларини химоя этди, унга саодат эшикларини, нажот манзилларини кўрсатиб берди. Бугунги кунда муслималар дунёдаги барча ҳамжинслари ичида энг саодатлиси, энг бахтиёри, энг арзандаси ва хурматга сазоворидир.

«Муслимаат.уз» сайти саҳифаларида янги «Омина» номли аёл-кизлар электрон журналин ташкил этиб, муслима дугоналаримизга тухфа этиш истаги ана шу фикрлар пўрганасида туғилиб етилди. Аллоҳ таолонинг тавфики ва лутфу инояти ила истаклар рўёбга чиқиб, минг бир истиҳола ва андишалар ила сиз азизаларнинг эътиборига уни ҳавола этиш бахти ҳам насиб этди. Бар-чангиздан ўтинчимиз шуки, янги электрон журнални ўз маслаҳатгўйингиз, сирдошингиз, яқин ҳамдамингиз сифатида қабул қилинг, унинг ҳар бир янги сони билан мунтазам танишиб бориб, кўнгилларни таскин топти-ринг. Яна бир ўтинчимиз шуки, туғилган фикрлар, ай-тилмай қолган гаплар, кўнглингиз тўлмаган ўринлар кўлингизга қалам тутқазиб, биз билан ҳамкорликка чорласа, ҳимматингизни дариг тутманг...

Барчаларингизга муслималар журнали муборак бўл-син! Ҳаммаларингизни мулоқотга, ижодий ҳамкорлик-ка чорлаб қоламиз. Ҳамиша биз билан бирга бўлинг!

Камоли эҳтиром ила,

«Муслимаат.уз» таҳририяти.

Ҳозирги кунда кўпчилик оналаримиз фарзанди бетоб бўлиб қолса, шифокорга бир-икки мурожаат қилиш билан кифояланадилар. Аммо саждаларда узок қолиб, жигарбандининг ҳаққига дуолар қилиш, ярим тунда уйқусидан уйғониб, намоз ўқиш, намоздан сўнг қиладиган дуоларида боласининг дардига шифо сўраш ҳоллари жуда ҳам нодирдир. Шифокорни «кўлидан ҳеч нарса келмайдиган пандовақи»ликда айблагандан кўра оналарнинг ўзлари астойдил дуога киришсалар, ажабмас, Аллоҳ таоло уларга ҳам моҳир табибни рўпара қилса...

Аллоҳ таолога У Зотнинг жалолига мос ҳамду санолар бўлсин, кизларимиз ниҳоятда керакли, фойдали ҳамда савобли ишга қўлурдилар. «Омина» электрон журналининг мухтарам ўқувчиларини ушбу хайрли ишнинг бошланиши ила чин қалбдан табриклайман. Аллоҳ таолога илтижо ила бу ишнинг бардавом ва серфойда бўлишини таъминлашини тилаб дуолар қиламан. Шу билан бирга, барча имкони бор азизларимизни бу журналнинг ривожига қўлдан келган ҳиссаларини кўшишга чақираман. Аллоҳ субҳанаху ва таоло Ўзи мадаккор бўлсин!

*Шайх Муҳаммад Содиқ
Муҳаммад Юсуф*

*«Омина» электрон журналининг
ҳайъат аъзолари:*

*Дилором Ғозиева
Нозима Муратова
Назокат Қосимова
Дилафруз Юсупова
Оминахон Муҳаммад Юсуф
Одинахон Муҳаммад Юсуф
Наргиза Атажанова*

«ЭЙ НАБИЙНИНГ АЁЛЛАРИ!...»

«Эй Набийнинг аёллари! Сиздан ким очиқ гуноҳ қилса, унга бериладиган азоб икки марта кўпайтирилув. Бу эса Аллоҳга осондир» (Аҳзоб сураси, 30-оят).

Аслида, Набий соллаллоху алайҳи васалламнинг тоҳира аёлларидан очиқ бир гуноҳ содир бўлиш хавфи йўқ. Лекин бу оятда маънонинг бўрттириб келтирилиши оналаримизнинг бўйинларидаги масъулият қанчалик оғир эканини, уларнинг Ислом жамиятидаги тутган ўринлари нақадар юксаклигини англаш учундир. Шунинг учун ҳам улар, мабодо, бирор гуноҳ содир этсалар, оддий аёлларга бериладиган азобга нисбатан икки баробар азоб берилиши таъкидланмоқда. Чунки Пайғамбар соллаллоху алайҳи васалламнинг ўзлари мусулмонлар учун гўзал ўрнак бўлганлари каби, у зотнинг оилалари, жумладан, аёллари ҳам гўзал намунадирлар. Ҳамма кўз тикиб турадиган намунали зотлар доимо ўзларига хушёр бўлишлари, ҳеч қачон шариатга хилоф иш қилмасликлари керак.

﴿ وَمَنْ يَفْعَلْ مِنْكُمْ لِحْوَئًا فَاعْتَدْنَا لَهُ لِعَذَابٍ يَشْتَدُّ عَلَيْهِ أَلْفَ مَرَّةٍ ﴾
 ﴿ وَمَنْ يَفْعَلْ مِنْكُمْ لِحْوَئًا فَاعْتَدْنَا لَهُ لِعَذَابٍ يَشْتَدُّ عَلَيْهِ أَلْفَ مَرَّةٍ ﴾

«Сизлардан ким Аллоҳ ва Унинг Расулига итоатда бўлса ва яхши амал қилса, унинг ажрини икки марта берамиз ва унинг учун гўзал ризқни тайёрлаганмиз» (31-оят).

Мабодо оналаримизнинг бирортасидан гуноҳ содир бўлиб қолса, уларга жазо икки марта зиёда қилиб берилиши эълон этилганидан сўнг, улардан ким Аллоҳ таолога ва Унинг Расулига доимий итоатда бўлса ва яхши амал қилса, ажрининг икки баробар этиб тайинлаши айна адолатдир.

Ҳа, улар доимо зиммаларидаги улуғ масъулиятни ҳис этиб яшашлари керак. Шу билан бирга, фақирона, камтарона ҳаёт кечиришлари лозимлиги ҳам аввалги оятларда таъкидланди. Буларнинг ҳаммаси эвазига ажр-савоб икки марта зиёда бўлиши айна адолатдир. Шунингдек, улар учун охиратда, жан-

натда Аллоҳ таоло гўзал ризқ тайёрлаб қўйгани ҳам айна адолатдир.

﴿ يٰۤاَيُّهَا النِّسَاءُ مِنَ يٰۤاَتٍ مِنْكُمْ يَفْحَشُۙءٌ مُّبَيِّنَةٌ يُّضَعَفُّ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِۙ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيْرًا ﴾

«Эй Набийнинг аёллари! Сизлар аёллардан бирортаси каби эмассиз. Агар тақво қилсангиз, майин сўз қилманг, яна қалбида касали бор бўлган тама қилиб юрмасин. Ва маъруф гапни гапиринглар» (32-оят).

Яъни сизларнинг бошқа ҳамма аёллардан фарқларингиз бор. Сизлар Пайғамбарнинг хотинларисиз, мўминларнинг оналарисиз. Ҳамма мўминалар учун ўрнакисизлар.

Ҳа, сизлар аёллардан бирортаси каби эмассизлар. Бу мақомга эришишларингиз учун Пайғамбарга жуфти ҳалол бўлганингизнинг ўзи етмайди, тақво ҳам қилишларингиз керак.

«Агар тақво қилсангиз, майин сўз қилманг...»

Овозингизни майин, назокатли қилиб, эркак кишига таъсир этадиган ҳолатда гапирманг.

«...яна қалбида касали бор бўлган тама қилиб юрмасин».

Мунофиқ ва иймони заифлар сизнинг майин овозингизни эшитиб, фиску фужурни бошлаб қолма-синлар.

«Ва маъруф гапни гапиринглар».

Амри маъруф бўладиган, кишиларни тақвога, яхшиликка чақирадиган гаплардан гапиринглар.

Исломда оила масаласига алоҳида эътибор билан қаралиши маълум. Чунки оила ҳар бир жамиятнинг ўзаги бўлади. Оилалари мустаҳкам бўлган жамиятнинг ўзи ҳам мустаҳкам бўлади. Ҳамма нарса оиладан бошланади.

Шунингдек, Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг оилаларига алоҳида эътибор беришда ҳам катта ҳикмат бор. Чунки Ислом жамиятининг ўзаги мусулмон оилалари бўлса, мусулмон оилаларнинг ўзаги ушбу муборак оиладир. Исломий оила қандай бўлади? Исломий оилада ўзаро муносабатлар қандай бўлиши керак? Шу каби кўплаб саволларга айнан мана шу муборак оиладан жавоб ва ўрнатма олинади.

Бу хусусда мулоҳазалар жуда ҳам кўп. Лекин нима учун Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг азвожи мутоҳҳараларига бунчалик жиддий эътибор берилмоқда? Ҳолбуки, душманлар «Ислом аёллар масаласига эътибор бермайди, аёл кишига мислсиз жабр-ситам беради», – деб айблайдилар-ку?

Аввало, Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг аёлларига Қуръони Каримда бунчалик кўп эътибор берилишининг ўзи душманларнинг гаплари беҳуда эканига ёрқин далилдир. Қолаверса, бу масалада анчагина гап бор. Аллоҳ таоло ер юзига Ислом нурини юбора бошлаган вақтда бутун дунё жаҳолат ботқоғига ботган эди. Чор атрофда жоҳиллик, адолатсизлик, зулм ва жабру ситам ҳукм сурарди. Айниқса, аёлларга тегишли масалаларда бу салбий ишлар авж олиб, энг чўққига чиққан эди. Ҳатто аёлни одам ўрнида кўрмайдиган тоифалар бор эди. Масалан, насоролар оламида алоҳида йиғилиш ўтказилиб, ўша вақтдаги раҳнамолар томонидан «Аёл эркакни йўлдан уриш учун яратилган шайтондир, унга кўзи тушган одам ҳам гуноҳкор бўлади. Аёл ҳавони булғатмаслиги учун оғзига тўсиқ тутиб юриши керак», деган қарорлар қабул қилинган эди. Аҳли китоб бўлмиш насоролардан келгани шу бўлганидан кейин, бошқа тоифаларни қўйиб турсак ҳам бўлади. Жоҳилият тузумида аёлга дунёнинг матоҳи сифатида қаралар эди. У эркак кишига матоҳ эди, гўё. У эркак кишининг шаҳвати учун керак эди. Жинсий алоқаларда ким нимани хоҳласа, шуни қиларди. Оила масаласи жуда оғир аҳволда эди. Аёл кишини молу мулкка қўшиб, мерос қилиб олиш оддий ҳол эди. Аёлга қилинган паст муносабатлар, унга етказилган турли зулмлар-

нинг мисоллари бошқа сура ва оятларда ҳам келди.

Ислом дини мукамал илоҳий тузум ўларок, дунёдаги мавжуд барча нуқсонларни, жумладан, инсониятнинг нафис парчаси саналмиш аёлларга муносабатдаги мавжуд нуқсонларни ҳам тузатишга киришди. Аёлга тўлақонли инсон сифатида қараш масаласини ўртага қўйди. Аёлларга қилинаётган зулм, жабр ва ситамни кесишга киришди. Шу билан бирга, исломий қонун-қоидаларни, ахлоқ-одобларни, тасаввур ва маданиятни жорий қила бошлади. Ўша вақтда аёлларга етказилган зулм кўп бўлгани учун Исломда уларга эътибор ҳам кўп бўлди.

Қуръони Каримнинг узун сураларидан бири «Нисо» («Аёллар») деб аталди. Бошқа бир сура «Мужодала» («Тортишувчи аёл») номини олди. Шунингдек, Талоқ сурасини ҳам «Кичик Нисо», дейишади. Қуръони Каримнинг бошқа сураларида ҳам аёллар масаласига алоҳида эътибор билан қаралади. Нур сураси бунинг ёрқин мисолидир. Ҳозир биз ўрганаётган Аҳзоб сураси ҳам шулар жумласига киради. Аёлларга бўлган эътиборнинг тасдиғи ўларок, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам мусулмон умматига қилган оммавий ваъз-насиҳатларидан ташқари, яна аёллар учун алоҳида мажлислар ҳам ўтказиб турардилар.

Шу билан бирга, мазкур оятларни, Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларини, ҳадисларини, шариат аҳкомларини муслима аёлларга ўзига хос услуб билан етказадиган, хусусан, аёлларнинг ўзларигагина хос бўлган масалаларни тушунтириб берадиган муаллималар керак эди. Бу вазифани фақат Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг аёлларигина бажаришлари мумкин эди. Шунинг учун ҳам юқорида ўрганган оятларимизда у зотларга алоҳида эътибор билан қаралмоқда, алоҳида талаблар қўйилмоқда. Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг хотинлари кўп бўлгани ҳам асосан шу эътибордан-дир. Чунки бундай улкан масъулият – Ислом уммати аёлларига Қуръони Карим, Суннати набавия таълимотларини, шариат аҳкомларини етказиш битта ёки тўртта аёлнинг қўлидан келадиган иш эмас эди.

Аҳли байтдан доғларни кетказиб, бутунлай поклаш учун уларда зарур сифатларнинг мавжуд бўлиши шарт эканига юқоридаги оятларда ишора қилинди. Ислом жамиятидан кирликни кетказиб, уни бутунлай поклаш учун ҳам, албатта, ўша жамият аъзоларида маълум бир сифатлар, қадриятлар бўлиши керак. Чунки Аллоҳнинг розилигига эришиш, жаннатга кириш ўз-ўзидан бериладиган мукофот эмас.

«Тафсири Ҳилол»дан

ҲАДИСНИНГ АҲАМИЯТИ ҲАҚИДА

Пайғамбар соллаллоху алайҳи васаллам бир неча оғиз сўз билан Ислолдаги улкан қонидани асослаб бердилар: «Шубҳали нарсалардан йироқ юринг. Фақат ҳалол-пок неъматлар билан бўлинг!»

Ибн Ҳажар Ҳайтабий мазкур ҳадис шарҳининг сўнгида ёзадилар: «Ушбу ҳадис Ислол динининг улуг қонидаларидан бири саналади. Ҳақ нурни тўсиб қўювчи шубҳа-гумонлар зулм-зулматларини ёриб ташлашда ҳам юқоридаги ҳадис асл асос ҳисобланади».

ҲАДИСДАН ОЛИНАДИГАН САБОҚЛАР

1. Шубҳали нарсаларни тарк этиш лозим;

Ибодатда, муомалада ва умуман, ҳар бир вазиятда, барча ўринларда ўзини шубҳали нарсалардан узок тутиб, фақат ҳалол-пок тарзда иш юритиш мусулмон кишини тақводор зотлар сафига қўшади. Шайтон васвасаларини даф этишда жуда фойдали бўлган мазкур хусусият инсон учун дунё ва охирада кўплаб хайрли оқибатларни юзага келтиради, иншааллох! Зеро, шубҳали нарсалардан йироқ юрган киши ўз динини ва шаънини покиза сақлаб қолган бўлади. Аниқ ва ҳалол нарса банданинг қалбида заррача шубҳа туғдирмайди. Ҳалол йўл билан ҳаёт кечириб кўнгилга ором бағишлайди. Унга эришган диллар ажиб саодатни туяди. Инсон шубҳали нарсалардан зоҳиран рози бўлса-да, унинг қалби ғашлик ва гумонлардан изтиробга тушади. Аслида маънавий йўқотиш сифатида унга мана шу аламли оғриқ ҳам етарли жазо бўлади. Бироқ энг катта йўқотиш ва бахтсизлик кейинроқ – инсон шубҳали нарсаларга кўникиб, аста-секин ҳаромга қўл ура бошлагач, бор бўйи билан кўринади. Чунки тақиқланган жой атрофида ўралашган кимса бир куни у ерга кириб қолиши ҳеч гап эмас.

2. Шубҳали нарсаларни тарк этиб, фақат ҳалол-пок амалларга берилиш хусусида салафларнинг сўзлари ва ишларидан:

Абу Зар Ғифорий розияллоху анху айтади: “Ҳаром бўлиб қолишидан кўрқиб, айрим ҳалол нарсаларни тарк этиш камоли тақводир”.

Абу Абдуллоҳ Амрий: “Тақводор банд шубҳали нарсаларни шубҳа туғдирмайдиган ҳалол-покиза нарсаларга алмаштиради”, деган.

Фузайл дейди: “Одамлар тақвони оғир нарса деб ўйлашади. Мен икки йўл турган бўлса, ҳамаша қийинроғини танладим. Сени шубҳага солган нарсаларни кўйиб, шубҳага солмайдиган аниқ-ҳалол нарсаларни тут”.

Ҳассон ибн Абу Синон: “Тақводорликдан осон нарса йўқ: қачон сени бирор нарса шубҳалантурса, уни тарк эт”, дейди.

«Язид ибн Зарий ўзига теккан беш юз минг (тил-ла) меросни тарк этди. Унинг отаси султонлар хизматини қиларди. Улкан меросни тарк этган Язид бир умр сават тўкиб, шунинг орқасидан кун кечирди».

«Мисвар ибн Махрама тижорат учун жуда кўп дон сотиб олди. Куз пайтида кўкка булут чиққанини кўриб, кайфияти бузилди. Сўнг ўзининг бу қилигидан норози бўлиб деди: “Во ажаб! Ҳали мен мусулмонларга фойдали бўлган ёмғирни ёмон кўрдимми?!” Шундан кейин ўша сотиб олган молдан мутлақо фойда қилмасликка қасам ичди. Унинг қароридан хабар топган Умар ибн Хаттоб розияллоху анху шундай дедилар: «Аллоҳ сени хайрли мукофотлар билан тақдирласин!»

«Иброҳим ибн Адҳамдан сўрадилар:

– Нега Замзам сувидан ичмаяпсиз?

– Челагим бўлганда, ичардим! – деб жавоб бердилар Ибн Адҳам. Замзам ёнига қўйилган челақ султоннинг молидан эди. Ибн Адҳам унинг шубҳали эканига ишора қилдилар.

Юқорида айтилган мисоллар кимгадир ҳаддан зиёд муболаға бўлиб туюлиши мумкин. Лекин бир ҳақиқат ҳеч вақт хотиримиздан кўтарилмасин: уммат нопок-ҳаром ишлардан ўзини пок сақламоғи ва ҳалол ҳаёт кечирмоғи учун ҳамиша ёрқин ҳаётий намуналарга эҳтиёж сезади. Агар ана шундай солиҳ мисоллар ва таъсирли сўзлар изсиз йўқолса, уммат аста-секин шубҳали ҳамда ҳаром нарсаларга кўникиб кетади. Зеро, меҳрибон, доно насихатгўйдан айрилган Ислом уммати ҳаёт сўқмоқларида жонли мисолларга доимо муҳтождир.

3. Аниқ билан шак-шубҳа қарама-қарши келиб қолса, қай бири олинад?

Мазкур вазиятда аниқ ҳолат олиниб, шубҳа-гумондан юз ўгирилади. «Шаръий аҳкомлар мажалласи» тасдиқлаган фикхий қоидаларнинг иккинчиси айнан мана шу мавзу хусусида: «Аниқ ишонч гумон туфайли бекор бўлмайди». Қоидани яхшироқ тушуниб олишимиз учун мисол келтирамыз: Бир киши таҳорат олди. Сўнг «Таҳоратим бузилди шекилли», деб шубҳаланиб қолди. Яъни у таҳорат олганини аниқ билади-ю, лекин бузилган-бузилмаганини эслай олмаяпти. Бундай ҳолатда аниқ нарса эътиборли саналиб, ҳалиги киши таҳоратли дейилади.

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам дедилар: «Бирортангиз корнида бирор нарсани топса, унга ундан бир нарса чиқдими-йўқми, аниқ бўлмай қолса, токи овозни эшитмагунича ёки елни (ҳидини) топмагунича масжиддан чиқмасин». (*Муслим ривоят қилган*)

4. Шариат аҳкомларига тўлиқ бўйсунган киши шубҳали нарсалардан ўзини сақласин.

Биз Аллоҳ таолодан чин маънода қўрқадиган, Исломга тўлиқ амал қиладиган такводор мўминларни шубҳалардан йироқ юришга даъват этяпмиз. Бироқ ҳаром-ҳаришга ботиб юрадиган кимсанинг дақиқ шубҳалар қаршисида такводор бўлиб қолиши «товуқ тақво» дейилади. Биз уни бундай такводан қайтарамиз. Чунки у аввал ўзини очиқ ҳаром ишлардан тийсин. Ундан биринчи навбатда мана шу талаб қилинади.

Ироқ аҳлидан бир киши Ибн Умар розияллоҳу анҳудан чивин қони ҳақида сўради. Ибн Умар дедилар: «Хусайнни ўлдирган кимсалар мендан чивин қони ҳақида сўрайдилар-а?! Расулуллоҳ соллаллоҳу алай-

ҳи васалламнинг Ҳасан ва Хусайн хусусида: «Улар менинг дунёдаги гул-райҳонларимдир!» деганларини эшитганман».

«Бишр ибн Ҳорисдан сўрашди:

– Она ўғлидан хотинини талоқ қилишини сўраяпти. Ўғил онасининг талабига жавоб берадимми?

Бишр жавоб бердилар:

– Агар ўғил барча нарсада онасига яхши муомалада бўлиб, бўйсуниб келган ва фақат хотинини талоқ қилиш масаласи қолган бўлса, волидасининг амрига юрсин. Бироқ онага бўйсуниб хотинини талоқ қилгач, онасини савалайдиган бўлса, талоқ қилмасин».

Бир киши Имом Аҳмад ибн Ҳанбалдан:

– Сиёҳдонингиздан ёзиб турай, – деб изн сўради.

– Ёзавер, – дедилар имом Аҳмад. – Бу зулматли совуқ тақво.

Сўнг бошқа бировга дедилар:

– Менинг тақвоим ҳам, сизнинг тақвоингиз ҳам бу даражага етмаган».

Аҳмад ибн Ҳанбал ўзларини паст олиб, тавозеъ билан шундай дедилар:

«У кишининг ўзлари биродарларининг сиёҳдонидан ёзмасдилар. Аслида Аҳмад ибн Ҳанбал шундай тақво қилишга ҳақли эдилар. Бироқ дини, Исломи комил бўлмаган, тақво мақомида юксалмаган кишиларни бундан қайтарардилар».

5. «Ростгўйлик хотиржамликдир, ёлғончилик эса саросимадир».

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг юқоридаги мазмунда ворид бўлган ҳадислари имом Термизийнинг ривоятида келтирилган. Киши бирор нарсанинг жавобини билишни истаса, фақат рост ва аниқ-тиниқ сўзни изласин. Ростгўйлик омонати шуки, қалб ундан хотиржамлик туяди. Ёлғонни эшитганда эса қалб хижил бўлиб, шубҳа-гумонга тўлади.

6. Мўминлар ҳаётларини фақат аниқ ишончли асослар устига қурмоқлари лозим.

7. Ҳалоллик, ростгўйлик ва ҳақиқат ҳамиша хотиржамлик ва розилик олиб келади. Ҳаром-ҳариш, ботил ва ёлғон фақат шубҳа, гумон ҳамда изтироб олиб келади.

Доктор Аҳмад ал-Ҳажжжий ал-Қурдий.

«Зийнат» («Тазийн») лугатда кийим борасида ясанишни англатади. Бунга турли тақинчоқлар билан безаниш, сурма, хинно қўйиш ва бошқа безак анжомларидан фойдаланиш ҳам киради. Бу Розий раҳматуллоҳи алайҳининг айтган қавли бўлиб, у киши Аллоҳ таолонинг «Эй Одам болалари! Ҳар бир ибодатда зийнатларингизни олинг» (*Аъроф сураси, 31-оят*) деган сўзи тафсирида: «Эркакларга тилла ва ипакнинг ҳаром қилинишида насс ворид бўлмаганида, у иккиси ҳам шу жумлага кирар эди», деган. Буни Юнус сурасида келган Аллоҳ таолонинг «Мусо: «Роббимиз! Сен Фиръавнга ва унинг аъёнларига дунё ҳаётида зеб-зийнат ва молдунё бердинг...» деди» (*88-оят*) деган сўзи қўллайдди. Мана шундан ўша даврда мисрликларнинг бир байрами ҳам «Зийнат куни» деб аталган. Аллоҳ таоло Тоҳа сурасида: «У (Мусо): «Ваъда вақтингиз зийнат куни. Одамларнинг чошгоҳда тўпланиши», деди» дея марҳамат қилади (*59-оят*).

Одамлар асосан мана шу куни ўзларидаги энг яхши либос ва бошқа нарсалар ила зийнатланишгани учун Аллоҳ таоло кийим-кечакдан бошқа тилла, жавохир каби нарсалар ила безанишни ҳам «зийнат» деб атаган. Шунингдек, тананинг алоҳида аъзоларига нисбатан ҳам «зийнат» сўзи ишлатилган. Аллоҳ таоло: «**Эрларидан... бошқаларга зийнатларини кўрсатмасинлар**», деган (*Нур сураси, 31-оят*). Аксар муфассирлар: «Бундан мурод бўйин, биллак ва болдир каби аъзолардир», дейишган.

Инсонлар орасидаги ўзаро алоқаларнинг ўсиши ва ривожланишида, ораларидаги меҳр-муҳаббатнинг мустаҳкамланиб боришида зийнат алоҳида роль ўйнайди. Албатта, инсондаги нафс хунук нарсаларни хоҳламайдиган, гўзалликни севадиган қилиб яратилган. Демак, у хунук нарсалардан нафратланади ва гўзал нарсаларни яхши кўради. Табиийки, барча инсонлар ҳам гўзалликда олий даражада эмаслар. Албатта, уларнинг орасида кўримсиз, ташқи кўриниши у даражада чиройли бўлмаган, баъзи аъзолари нуқсонли, майиб-мажруҳлари ҳам бор. Баъзи инсонлар эса куйиш ёки бирор табиий ҳодиса туфайли ташқи гўзалликларини йўқотишлари, яна баъзилар эса теридаги яра, турли тошмаларга ўхшаш халқий нуқсонларга учрашлари мумкин. Шунингдек, ҳаёт давомида касб-хунар, жисмоний меҳнат, турли машаққатлар сабабли ташқи кўриниши нуқсонга учраган, чиройини йўқотган кишилар ҳам бор. Баъзан оғир меҳнат,

ЗИЙНАТ НИМА?

зарарли ишлаб чиқариш, иш шароитининг ноқулайлиги кабилар ана шундай натижаларга олиб келади. Бу каби омиллар эса бошқа кишиларнинг улардан ўзини олиб қочишига, узоклашишига сабаб бўлиши мумкин. Ушбу ҳолатда уларнинг ўрталарида дўстлик ўрнига адоват, рағбат ўрнига нафрат ўрин олади. Натижада жамиятдаги бирдамликка, ўзаро аҳилликка зарар етади.

Шунинг учун ҳам Ислום зийнат борасида кўп иноят кўрсатган ва бандаларга ҳар намоз вақтида (Аллоҳнинг муҳаббати ва итоатига жамланишда) зийнатланишга насс ила амр қилган. Аллоҳ таоло айтади: «Эй Одам болалари! Ҳар бир ибодатда зийнатларингизни олинг». Балки Ислום ҳар бир мусулмон ва муслимага баъзи зийнатларни вожиб қилган. Яъни ушбу амрларга бепарво бўлган, унга енгил қараган бандалар Аллоҳнинг ғазаби ва иқобига учрайди. Бу эса ҳар бир инсон учун зарурий бўлган зийнат турларига қанчалик аҳамият берилганини кўрсатади.

Улардан:

а) Авратни тўсиш. Албатта, бу ҳар бир мусулмон ва муслимага фарздир. (Эркак ва аёл орасидаги аврат чегарасидаги ихтилофга кўра) намознинг ичида ва ундан ташқарида аврат намоз шартларидан биридир. Усиз намоз тўғри бўлмайди. Ким авратини кўрсатиб намоз ўқиса, намози ботил, яъни худди намоз ўқимагандек бўлади. Ким намоздан бошқа пайт уни одамларга кўрсатса, унга таъзир берилади, одоб ўргатилади. Бундай кимсанинг гувоҳлиги соқит бўлади, Аллоҳнинг иқобига учрайди.

Авратни тўсиш маданият, тараққиёт ва ривожланишнинг белгиларидан биридир. Уни кўрсатиш эса ибтидоийлик, орқага қайтиш ва қолоқликка ишорадир. Жоҳилият даврида мушриклар Байтни яланғоч тавоф қилишарди. Бу билан улар Аллоҳга қурбатни даъво қилишарди. Аллоҳ таоло уларнинг бу ишларини қоралаб, уларни Байтни тавоф қилишдан ман этди ва шундай амр қилди: «**Албатта, мушриклар нажасдирлар, бас, ушбу йилларидан кейин Масжидул Ҳаромга яқин келмасинлар**» (Тавба сураси, 28-оят).

Яна юқорида айтиб ўтилганидек, Аллоҳ субҳанаху ва таоло Қуръони каримда буюради: «Эй Одам болалари! Ҳар бир ибодатда зийнатларингизни олинг».

гизни олинг». Аксар муфассирларнинг таъкидлашларича, бу ерда «зийнат»дан мурод зийнатнинг асли, яъни кийим борасида яسانيшдир, у эса авратни тўсишни англатади.

б) Эркакларни хатна қилиш. Бу ҳар бир мусулмонга вожибдир. Ким уни тарк этса, гуноҳкор бўлади. Чунки бу ишда очик фойда бор.

в) Аёл кишининг эри учун зийнатланиши (агар эри буни талаб қилса). Эркак ҳаромга юришдан сақланиши, нафсини ифбатли асраши учун унинг аёлига зийнатланиш вожиб бўлади. Чунки бу эр-хотин ўртасидаги муҳаббат, мустаҳкам бирликка сабаб бўлувчи омиллардандир. Агар эркак киши аёлини зийнатланишга мажбурласа-ю, аёл хилоф қилса, охиратда Аллоҳ таолонинг олдида гуноҳкор бўлади, дунёда эса уқубатга, таъзирга ва одоб беришга лойиқ бўлади. Аёлларимизчалик бундан ғафлатда қолганлар борми?

г) Жунублик, ҳайз ва нифосдан сўнг ғусл қилиш. Бу Ислום динидаги фарз амаллардан бўлиб, у намоз ўқиш, Қуръон кироат қилиш, масжидга кириш ва Мусҳафни ушлашнинг шартларидан биридир.

д) Ҳар бир намоз вақтида (агар кичик бетаҳоратлик ўтган бўлса,) таҳорат қилиш ҳам фарз амаллардан, намознинг шартларидан биридир.

«Ислום фикҳидаги аёлларга оид ҳукмлар» китобидан.

Одинахон Муҳаммад Юсуф таржимаси.

МУСИБАТХОНА ОДОБИ

Яқинларининг ўлими сабабли йиғи, Исломда буюрилишича, овозсиз, кўз ёши билан бўлиши керак. Баланд овоз билан бақириб йиғлаш, ёқа йиртиш кабилар Исломда йўқ. Ҳазрати Расул алайҳиссалом фарзандлари Иброҳим вафот этганида кўзларида ёш билан: «Албатта, кўз ёш тўқади, қалб маҳзун бўлади, аммо Роббимизни рози қиладиган нарсадан бошқани айтмаймиз. Албатта, биз сенинг фироқингдан жуда маҳзунмиз, эй Иброҳим», деган эдилар.

Бу сўзлар биз умматлар учун Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг таълимотларидир. Ҳозирга келиб халқимиз орасида бошга мусибат тушганда аёлларнинг тобут атрофида туриб олиб дод солишлари, куфр сўзларни айтиб бақир-чақир қилишлари, маййитни қабристонга кузатаётиб, хушларидан кетишлари, қизларнинг «Отамни ёки онамни бермайман», «Кўмишга йўл қўймайман!» деб туриб олишлари, тобут кўтарилганда ҳамма хотин-қизларнинг дод солганча тобут орқасидан югуришлари – буларнинг ҳаммаси жоҳилият замонидан қолган одатлардир. Бундай «сахна»ларни кўрганда беихтиёр ўзингизни ўша даврга бориб қолгандек ҳис қиласиз.

Шундай бидъат-хурофотлар борки, улар мусулмонман деб юрган бизнинг халқимиздан собит бўлиб тургани ниҳоятда ачинарлидир. Шундай кишилар борки, вафот этган кишининг пиёласида чой берсангиз, ичмайди, косасида ов-

қат берсангиз, емайди, ҳатто мурда ётган уйда ўзи ётишга кўрқади, ҳазар қилади. Мурда четда қолиб кетиб, унинг яқинлари орасида маъракани ким ўтказиши, кетадиган ҳаражатларга ким пул сарфлаши хусусида тортишувлар бошланади.

Таъзия маросими, яъни аза бўладиган жойни ўлик чиққан ховлидан бошқа ҳовлига кўчирадилар. Одам бир жойда ўлади, аммо азаси ҳамма жойга кўчиб юради. Агар бундан мақсад дуои фотиҳа бўлса, бир уйга йиғилсалар, маҳалладан уч-тўртта мўйсафидлар, баъзи қариндошлар тўпланиб тиловат қилсалар, жуда яхши, қайтага савобли иш бўлади. Лекин шундай бўлса қани эди!

Таъзия маросимини ўтказиш мумкин, лекин қачон ва қаерда? Агар вафот этганларнинг яқинлари у шаҳардан бу шаҳарга келолмаса, ноилож маййитнинг ўша шаҳарда яшовчи ўғли ёки ака-укаси ўша шаҳарда туриб дуои фотиҳа қилади,

қўни-қўшни, маҳалла аҳли келиб, таъзия билдириша- ди. Аммо ҳозирда қилинаётган таъзия маросимлари на шариатга, на одамийликка тўғри келмайди. Дарёнинг бу тарафидан у тарафига, у шаҳардан бу шаҳарга таъзия билдириш учун йўл юриш, беҳуда пул сарфлаш, ортиқча ҳаражатдир. Аллоҳнинг Пайғамбари айтадилар: «Хурофот ақлни тўсиб турувчи пардадир». Ислом дини су- сайдими, хурофот авж олади, хурофот жўш ур- дими, ақл кўзини парда босади, ақлки пардага ўралдими, Ислом ҳақиқати ёпиклигича қолади.

Фарзандлар, дўстлар ва яқинларга ҳар бир банданинг бошига тушиши шубҳасиз бўлган ўлим ва ундан сўнг қилинадиган ишлар хусу- сида тез-тез панд-насихат қилиб туриш лозим. Айниқса фарзандларимизга ота-онасининг ўли- мидан сўнг уларнинг руҳига Қуръон тиловат қилиб туришлари, дуолар қилиб, Аллоҳдан ота- онасини мағфират қилишини сўраб туришлари лозимлигини ўргатиб, сингдириб бориш ҳам ота-онанинг бурчларидандир. Яна тириклик- да ўзидан кейин қолган мол-дунё – ҳовли-жой, пул ва буюмларни фарзандлар ўртасида тақсим қилиш ўлимдан кейин фарзандлар ўртасидаги муносабатларнинг яхши бўлишида муҳим омил-

дир. Токи, мол-дунё фарзандларнинг ажралиб кетишига сабабчи бўлмасин.

Иймон ва Ислом аҳлидан бирортасининг Ҳаққа жон таслим қилиши унинг яқинлари учун катта йўқотиш бўлади. Хонадон аҳллари, қариндош-уруғлар, маҳалла аҳллари уч кун аза тутадилар. Жанозани, дафн маросимини тез- лаштириш шариатимиз буюрган амрлардандир. Маййитнинг яқинлари уч кун мобайнида имкон борица тирикчилик ишларини тарк этиб, хур- сандчилик қилмайдилар, ҳаммалари ўтганнинг ҳаққига истиғфор айтиб, намоз ўқиб, Қуръон тиловат қилиб турадилар. Бу уч кун ичида муси- батхонада таом пиширилмайди.

Бинобарин, «Жаъфарнинг ўлими хабари келганда Набий соллаллоху алайҳи васаллам: «Жаъфарнинг аҳлига таом қилиб беринглар. Чунки уларни машғул қиладиган нарса келиб қолди», дедилар» (Термизий ва Абу Довуд ри- воят қилишган).

Бундан маълум бўладикки, мотам кунларида мусибатхонада дастурхон тузаш ва келганларга таом улашиш макруҳ бидъатдир.

Мирзо Абдуллоҳ Мирзо Калонзода

Бурунга балдоқ тақиш хусусида

Савол: Айрим қизлар бурунларини ҳам тешиб, балдоқ тақиб олишяпти, шу жоизми?

Жавоб: «Раддул-мухтор» ва «Нафъул муфти» китобларида аёлларга қулоқлари каби бурунларини ҳам зийнат (такинчок) тақиш учун тешишлари жоизлиги айтилган.

Рўза пайтида сақич чайнаш хусусида

Савол: Бир қариндошимизнинг рамазон пайтида бемалол сақич чайнаб юрганини кўрдим. Сўрасам, «Сақич чайнагандар рўза очилмайди», деди. Шу тўғрими?

Жавоб: Аввал чайналган, яъни мазаси кетиб қолган оқ сақич чайнаш рўзани бузмайди, лекин бу макруҳдир. Агар у сақич аввал чайналмаган ёки қора бўлса, рўза бузилади. Чунки унинг баъзи бўлақлари қоринга киради.

Рўзадор бўлмаган аёлларга табиий сақич чайнаш макруҳ эмас. Чунки сақич аёллар учун тиш тозалаш воситаси ўрнидадир. Эрақ кишиларга сақич чайнаш макруҳдир.

Маҳр хусусида

Савол: Эр хотинига маҳрга деб нимадир ваъда қилса-ю, лекин маълум вақтдан кейин ҳам олиб бермаса, никоҳ ҳалол бўладими?

Жавоб: Турмуш қурмоқчи бўлганларнинг никоҳи дуруст бўлишининг шarti шундай: аёл киши икки эрақ ёки бир эрақ ва икки аёл ҳузурида эшиттириб «Тегдим» ёки «Ўзимни бағишладим», дегач, эр «Қабул қилдим», дейиши лозим. Бу сўзлар бир жойда айтилиши ва уни гувоҳлар ҳамда турмуш қурмоқчи бўлаётганларнинг ҳар бири эшитиши керак.

Никоҳдан сўнг эр аёли билан бўлгач, маҳрни нақд бўлса, бериши вожиб бўлади. Агар бир муддат белгилаб, насия қилган бўлса, муддати келгач, бериши лозим. Агар эр ваъдасини бажармай, маҳрни пайсалга солса, никоҳ бузилмайди, аммо аёл ўзидан эрининг баҳра олишига рухсат бермасликка ҳақли бўлади («Фатавои Ҳиндия»).

Ток ўтиш мумкинми?

Савол: Айрим кишилар турмуш қуришга имкониятлари бўлатуриб, негадир ток ўтишади. Бу ҳақда динимизда қандай кўрсатмалар бор?

Жавоб: Шаръий ва тиббий монельликлар бўлмаган ҳолда ток ўтиш ножоиздир. Фақирларни жуфтлаш бой мусулмонларнинг бурчидир. Бу нарса ифбатли ва номусли ҳаёт кечиришнинг ягона йўли бўлиб, жамиятни ахлоқсизликдан муҳофаза қилади. Қуръони каримда шундай дейилади: «Ораларингиздаги никоҳсизларни ва қулу чўрилариңгиздан солиҳларини никоҳлаб қўйинг. Агар фақир бўлсалар, Аллоҳ уларни Ўз фазлидан бой қилур. Аллоҳ камрови кенгдир, ўта билувчидир» (*Нур сураси, 32-оят*). Бу ояти жалиладан мурод Ислom жамиятида узрсиз бўйдоқ ва бевалар бўлмасин, жинсий истаклар фақат шаръий йўллар билан қондирилсин, демақдир. Ҳазрати Умар розияллоҳу анху шундай дейдилар: «Уч кундан кейин ўлишимни билсам ҳам, бўйдоқ ўтишдан кўра уйланишни афзал кўраман» (*Суютий*).

«Иссиқ-совуқ» қилиш жоизми?

САВОЛ: Аёл эрининг муҳаббатини тиклаш учун «иссиқ-совуқ» қилиши мумкинми?

ЖАВОБ: «Муҳаббат қозониш учун ҳам, ўртага совуқлик солиш учун ҳам «иссиқ-совуқ» қилиш ҳаромдир» («*Фатавои Ҳаммодия*»).

«Нафъул муфти» номли китобда: «Эрининг муҳаббатига «иссиқ-совуқ» қилиш билан эмас, Аллоҳ таолодан кўрқиш билан эришилади», дейилади. Дарҳақиқат, эр-хотин бир-бирлари олдидаги бурчларини тўла адо этсалар, ҳеч бир ҳолда ўрталаридаги муҳаббатга ҳалал етмайди.

«Зикр аҳлидан сўранг» саҳифасидан олинди.

ХАДИЖА БИНТИ ХУВАЙЛИД

Хадижа онамиз Пайгамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламнинг биринчи аёлларидир. У зот алайҳиссалом бошқа аёлларига Хадижа онамиздан кейин уйланганлар. Хадижа онамиз баланд бўйли, ақлли, ниҳоятда гўзал ва қатъиятли аёл эдилар. У киши Пайгамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам билан учрашгунларига қадар ҳеч кимга ўзларининг бойликларини ва тақдирларини боғламаганлар. Хадижа онамизнинг вафотларидан сўнг Пайгамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламнинг ҳеч бир аёллари у зотнинг қалбларида Хадижа онамиздек жой эгалламаган.

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:
خَيْرُ نِسَائِهَا مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَخَيْرُ نِسَائِهَا خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ. رَوَاهُ الشَّيْخَانِ وَالتِّرْمِذِيُّ.

Али розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллаллоху алайҳи васалламнинг «Дунё аёлларининг энг яхшиси Марям бинти Имрондир. Дунё аёлларининг энг яхшиси Хадижа бинти Хувайлидир», деганларини эшитдим».

Икки шайх ва Термизий ривоят қилишган.

Хадижа бинти Хувайлид ибн Абдулуззо ибн Кусой Курашийя Асадийя «Фил воқеаси»дан ўн беш йил илгари Маккада, эътиборли оилада таваллуд топган. У киши (бизнинг диёрларда Хадича деб аталса-да, асли исмлари Хадижадир) Курайшнинг олди қизларидан бўлган. Ўша вақтдаги урф бўйича, фозила қизни тарбиялаб, вояга етказиш учун нима зарур бўлса, Хадижа бинти Хувайлид учун ҳам барчаси муҳайё қилинди.

Ўн беш ёшга тўлганида уни турмушга уза-тишди. Келинчак эри Абу Ҳола ибн Зурора Тамимийнинг ўша вақтдаги эркаклар ичида энг юқори мақомлардан бирини олиши учун жонжаҳди билан тиришиб, тиним билмай ҳаракат қилди. Хадижа бинти Хувайлид ўз оиласининг ўша юртдаги энг обрўли оилалардан бири, ўзи аёлларнинг сараси, эри эса эркакларнинг пешвоси бўлишини жуда-жуда хоҳлар эди.

Аммо бу уринишларнинг барчаси пучга чиқди. Хадижа бинти Хувайлид ҳар қанча уринмасин, ниятига етиша олмади. Шон-шарафли оила қилиш ниятида куйиб-ёнаётган ёш келинчакнинг эри Абу Ҳола қазо қилиб, бева қолди.

Хадижа бинти Хувайлидга ўхшаган оқила, фозила аёллар кўпчиликнинг эътиборидан чет-

да қолиши мумкин эмас эди. Қурайшнинг ашрафидан бўлмиш Атиқ ибн Обид ибн Абдуллох ал-Махзумий Хадижа бинти Хувайлидга совчи кўйди. Иккинчи тараф рози бўлди.

Хадижа бинти Хувайлид иккинчи эридан фарзанд ҳам кўрди. Аммо оилавий ишлари кўнгилдагидек бўлмай, оила бузилди.

Шунга қарамай, Хадижа бинти Хувайлид эрсиз, ўзи ёлғиз холида Қурайш аёллари ичида энг обрўли аёл бўлишга эришди. Йигирма беш ёшларида Қурайш аёлларининг саййидаси бўлди.

Хадижа бинти Хувайлид олий ҳимматли, хасос табиатли, дунёқараши кенг, диндор ва покиза аёл бўлиб, Аллох таоло у кишига яна кўплаб яхши сифатларни инъом қилган эди. Хадижа бинти Хувайлид қурайш аёллари ичида Тоҳира (Покиза) деб ном олган эдилар.

Хадижа онамиз савдогарларга маблағ бериб, савдолари учун мол олиб келтирар эдилар. Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламнинг тўғриси ва ишончли эканликлари ҳақида ҳабар топгач, уларга тижорат учун катта маблағни ишониб топшириб, Шомга жўнатдилар. У зот Хадижа бинти Хувайлиднинг ғуломи Майсара билан йўлга чиқиб, Шомга бордилар. Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васаллам қайтгач, Хадижа розияллоху анҳо катта даромадга эга бўлдилар. Бундан ҳам афзали Майсара кўрган мўъжизалар бўлди (Айрим уламоларнинг айтишларича, бу мўъжиза икки фариштанинг Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламни куёш нурларидан тўсганликларидир). Хадижа розияллоху анҳо дугонаси Нафиса бинти Манияни у зот соллаллоху алайҳи васалламнинг олдиларига улар билан турмуш қуриш истаклари борлигини билдириш учун юбордилар ва улар турмуш қуришди. Бу вақтда Хадижа розияллоху анҳонинг ёшлари ўттиз тўққизда, пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламнинг ёшлари эса йигирма бешда эди.

Хадижа розияллоху анҳо вафотларига қадар Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламни кўллаб-қувватладилар. У зот соллаллоху алайҳи васаллам одамларни Исломга даъват қилганларида, душманлардан ҳимоя қилдилар, энг қийин вазиятларда ёнларида бўлдилар.

Хадижа онамиз Исломни биринчи қабул қил-

дилар ва бор маблағларини Ислом манфаати учун сарфладилар.

Ошиа розияллоху анҳодан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоху алайҳи васалламни аёлларидан рашк қилмадим. Фақатгина Хадижадан рашк қилдим. Мен уни кўрмадим ҳам. Расулulloх соллаллоху алайҳи васаллам қачон кўй сўйсалар, «Хадижанинг дугоналарига юборинглар», дер эдилар. Бир куни у зотнинг ғазабларини чиқариб:

«Хадижа!» дедим.

Шунда Расулulloх соллаллоху алайҳи васаллам:

«Албатта, менга унинг муҳаббати берилган», дедилар».

Икки шайх ва Термизий ривоят қилишган.

Хадижа розияллоху анҳо Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламнинг Иброҳим исмли ўғилларидан бошқа барча фарзандларининг онасидир. У киши Расулulloх соллаллоху алайҳи васалламга Қосим, Зайнаб, Руқайя, Умму Кулсум, Фотима, Абдуллох исмли фарзандлари ҳадя қилганлар. Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламнинг ўғил фарзандлари ёшлик чоғларида вафот этган. Қиз фарзандлари эса пайғамбарлик даврларида Исломни қабул қилиб, Маккадан Мадинага хижрат қилишган. Фотима онамиздан бошқалари у зот соллаллоху алайҳи васалламнинг ҳаётлик чоғларида вафот этишган.

Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи васалламнинг амакилари Абу Толибнинг вафотларидан сўнг Хадижа розияллоху анҳо ҳам вафот этганлар.

Аллох таоло Хадижа бинти Хувайлид розияллоху анҳодан рози бўлсин!

ҚИЗЛАРИМ, ОНА ҚИЗЛАРИМ...

(Ғарбнинг усти ялтироқ, аммо ичи даҳшатли қабиҳ «ҳаёт тарзи»га ишиқибоз айрим «замонавий» рус қизларига очиқ мактуб)

...Устига шаффоф топик билан на мини юбка, на «макси-пояс» деб бўлмайдиган нарсани илиб олган... қизгина, қаёққа шошилсан, нимани қидиряпсан? Тўхта, ҳали кеч эмас, тўхта! Уйингга қайт, ўзлигингга қайт. Сен бошқача ҳаёт учун, бошқа мақсад учун яратилгансан!

Кўз олдимда турибсиз: нозик, бокира, энди куртак ёзаётган навнихолсиз. Навбахорнинг биринчи нишонлари, эндигина 12-13 га қирибсиз... Ҳаётга эндигина қадам қўймоқдасиз. Бироқ баъзи тенгдошларингиз аллақачон ҳаётдан кўз юмганлигини биласизми? Балоғат ёшига етаётган қизларда ўз жонига қасд қилиш ҳоллари кўпайиб бораётган экан. Ҳали жавобсиз севги, ҳали хиёнат, ҳали севган кишининг ўлими, ҳали оиладаги ташвишлар – буларнинг барчаси ёшгина қизларни тўққизинчи қаватдан ўзини ташлашга ёки бир қути дорининг ҳаммасини бирданига ичиб юборишга мажбур қилаётган эмиш...

Қизларим, она қизларим...

Ҳозир сизнинг мурғак вужудингизда энг буюк мўъжиза – аёллик табиати шаклланмоқда.

Бироқ замоннинг талаби ва модани деб сиз уни нобуд қиласиз. Сиз ҳозир қаҳратон қишда ҳам мода деб кийиб юрган кийимлар (агар уларни кийим дейиш мумкин бўлса) баданингизни совуқдан, изғирин шамоллардан ҳимоя қила олмайди.

Бир неча йиллардан кейин эса гинеколог кичик тос суяги атрофида сурункали шамоллаш давом этиб келганини, энди даволашга кеч бўлганлигини айтиб қолиши мумкин, Худо кўрсатмасин... Тўғри, шифокор сизни даволашга ҳаркат қилиб кўради, бироқ бугунги тиббиётнинг энг замонавий технологияларига қарамай, кўпчилигингиз энди ҳеч қачон она бўла олмайсиз...

Қизларим, она қизларим!

Балоғат ёшида қалбингизга илк севги меҳмон бўлади. Меҳмон бўлса, мархабо, бу гўзал туйғу барчангизга муборак бўлсин! Ҳақиқий севги инсонни маънавий ва руҳий камолотга етаклайди, бироқ бу нарса биз айтган ана шу ҳақиқий севгимикан? Агар бу нарса юзаки эхтирос бўлиб, «зерикарли кунлар»ни қизикроқ ўтказишга ҳавас бўлса-чи?

Агар бу «туйғу» сизни алдаб, севги деган нарсамиз патологик шахватга айланиб кетса-чи? Бу нарсани тўхтатиб қолиш мумкинми? Бундай вазиятларда кўпинча тормозлар ишламай қолади. Кўнглингизга ўрнашиб қолган нарса учун ҳамма нарсага рози бўлиб қолганингизни сезмай қолсангиз-чи?..

Уни қор-ёмғирга қарамай, соатлаб йўлак олдида кута оласиз, унинг бир оғиз таклифи билан энг

қалтис чегараларни бузиб ўта оласиз: дискотекага борасиз, папирос чекиб кўрасиз, алкоголь, наркотикларни татиб кўрасиз, энг даҳшатлиси, энг муқаддас нарсани – ўзингизни унга бағишлайсиз. Кейин эса... Кейин эса унга керак бўлмай қоласиз.

Қўнғироқларингиз, СМСларингиз жавобсиз қолади, кўчада кўришиб қолсангиз, қаергадир шошиб турган бўлади... Хуллас, сиз унинг жонига тегибсиз, у сиздан бир амаллаб қутулмоқчи! Севги-муҳаббатингиз, эҳтиросларингиз фойдасиз, асоссиз бўлиб чиқади. Аслида ҳам ҳеч гап йўқ эди! Уни сиз ўзингиз бўрттириб, бўяб, кўз-кўз қилган эдингиз!

Ана энди бу оғир вазиятдан чиқиш йўллари-ни қидириб қоласиз.

Табиатан қизиққон, ўжар, сиркаси сув кўтармайди қизлар шартта ўз жонига қасд қиладилар – ўзларини машина остига ташлайдилар, томирларини қирқадилар, ҳапдорилар ичадилар. Баъзилар артистлик қилиб, ўзини жонига қасд қилган қилиб ҳам кўрсатади, ота-онасини ва айниқса ўша йигитни кўрқитиб, эътиборини қаратишга уринади: «Ишқилиб, у қайтиб келса бўлди...» Лекин жон ширин... Баъзи қизлар газеталарга дардини тўқади. Уларда бевафонинг исмидан фақат бош ҳарф ёзилган бўлади, қолгани эса деярли бир хил.

Афсуски, бундай пайтларда «бевафо»лар ота-онага қараганда анчагина хотиржам бўлишади, «ўз жонига қасд қилиш» ҳоллари қайта-қайта такрорланса ҳам, «йигит ўлгур» ҳеч қайтавермайди. Қиз эса ҳали психотера-певтга, ҳали психиатрга қатнай бошлайди. Афсуски, дарз кетган руҳият билан энди ҳақиқий, тўлақонли ҳаётни бошлаш жуда қийин кечади.

Минг афсуски, баъзан алданган қизларнинг нафратга тўла қалбларида ўч олиш мақсади аланга олади. Бу даҳшатни қарангки, ҳаётни давом эттириш учун яратилган бўлажак она «менга бўлмаса, ҳеч кимга бўлмасин» қабилида кимнингдир ҳаётига яқун яшашга қарор қилади. Оқибатда кимдир ҳаётдан кўз юмади, кимдир эса бир неча йилларни вояга етмаганлар колониясида ўтказиб келади... Бундай ўтмиш билан янги ҳаёт бошлашнинг нақадар қийинлигини айтиб ўтириш шарт бўлмаса керак.

Бироқ бу вазиятдан чиқишнинг яна бир уятли, шармандали йўли ҳам учраб туради: Бир кў-

шиқда айтилганидек, «Сочимдан кўп ошиғим, сен бўлмасанг, бошқаси». Сенга керак бўлмасам, бошқа биттасига керак бўлиб қоларман... Бу «вариант»га жавоб ҳам тезгина топила қолади.

Бу «вариант»да йигитларга сиздан нима кераклиги аниқ бўлиб турса ҳам парво қилмайсиз, ўч олсангиз бўлди, муҳими – «йигитингиз» бор. Бироқ, энг ёмони шуки, буниси ҳам ташлаб кетса, яна бошқаси топилади, кейин яна бошқаси, кейин яна... «Қўлмақўл» бўлиб кетасиз. Балки ўйнаб-қулиб яшаш, яхши еб, яхши кийиш учун фақат тўшак талаб қилинади, деб ўйларсиз, лекин бу ширин ёлғон! Аччиқ ҳақиқат борлигини тан олмай иложингиз йўқ.

Наркологик клиникалар ёки тери-таносил касалликлари диспансерлари ана шу ширин ёлғонга алданган йигит-қизлар билан тўлиб-тошиб ётибди. Сизни у ерда даволатиш ота-онанинг чўнтагига ҳам, соғлиғига ҳам қақшатқич зарба беради. Бундай стационарларнинг ичига кириб-чиқиб юришнинг ўзиёқ руҳиятингизда оғир асорат қолдиради.

Қанийди, ҳаммаси шу билан тугаса... Бетартиб жинсий ҳаёт кечириш бундан ҳам оғир оқибатларга олиб келади. Сизга ўхшаган қанчадан-қанча қизлар аборт қилдиришга келадилар. Вояга етмаган қизлар ўртасида аборт қилдирилганлар сони ҳеч қайси статистика маълумотларида аниқ берилмайди. Бунинг иложи йўқ. Баъзи хусусий клиникаларда эса на исмингизни, на ёшингизни сўрашади. Уларга пул бўлса бўлди.

Шифокор аборт қилдиришга келган қизларнинг тахминан ўндан бирига рад жавобини беради, яъни аборт қилдиришга кеч бўлган ёки бу она ор-ганизми учун хавфли бўлади. Она бўлиш ҳар бир аёл учун бахт бўлса-да, юқоридаги ҳолатда фарзанд кўрган ёш оналарни ҳам, улардан туғилажак бегуноҳ болаларни ҳам бахтли дея олмаймиз. Кимдир тақдирнинг бу оғир синовидан тўғри хулоса чиқариб, тўғри йўлни танласа, тавба қилиб, гуноҳини ювишга интилса, хўп-хўп. Лекин бунинг акси бўлиб чиқса-чи?

Баъзиларингиз шифокор рад қилса ҳам, аборт қилишини талаб қилиб туриб оласиз, баъзиларингиз уй шароитида бошқа «халқ» воситаларини қўллаб кўрасиз... «Исталмаган» ҳомиладан қутулмоқчи бўласиз... Баъзан бунинг уддасидан ҳам чиқасиз. Аммо кўпинча кечиккан аборт онанинг ўлимига сабаб бўлиши мумкин, яна бу иш-

нинг жиноий жавобгарлиги ҳам бор. Энг даҳшатлиси шуки, ҳомила қорнидалигида ундан қутула олмаганлар ичида туғилган заҳоти ўзи ўлдирадиганлари ҳам бор!!! Бу гуноҳнинг нақадар оғирлигини айтишга тил ҳам бормайди.

«Омади келмай», аборт қилдира олмаганлар турли воситалар билан ҳомиласидан қутуламан деб ҳали туғилмаган мурғак чақалокни майиб-мажруҳ қилиб қўядилар. Нимжон, ногирон, тани носоғ, ақли заиф туғилган болаларнинг кўпчилиги ана шундай она деб номлашга нолойиқ кимсалардан туғиладилар.

Яна баъзилар болани туғиб, уларни ё ота-онасига (ҳар тугул), ё давлатнинг қарамоғига ташлаб кетиб, «тирик етим»ларнинг сонини кўпайтирадилар.

Қизларим, она қизларим...

Юзингиз илк қордек беғубор, тоза бўлса ҳам, косметикага бир дунё пулни сарфлаб юборасиз. Косметик воситалар зарарли бўлади, демоқчи эмасмиз. Бироқ юқори сифатли, фойдали, ҳақиқий косметика маҳсулотлари жуда қиммат бўлади. Сиз эса уларнинг энг арзон ва сизга энг зарарлисини сотиб оласиз.

Ойдек юзларингиз помадалар, бўёқлар, ранглар таъсири остида нобуд бўлади. Уруш сўқмоғига чиққан хиндулар ҳам сизчалик бўянмагандир... Энг сўнгги модада турмаклатаман деб, турли геллар, мусслар, лаклар билан сочингизнинг асл чиройини йўқотгансиз, кимёвий воситалар билан аёвсиз ишлов берилган бу сочлар энди ҳеч қачон асл ҳолига келмаса керак.

Эҳ, қанийди, аёлларда тери саратони касаллиги қанчалик кўпайиб кетганини, бу касаллик асосан

эркакларда эмас, аёлларда учрашини, унинг асосий сабаби эса ҳаддан ташқари кўп ишлатилган сифатсиз косметика эканлигини билсангиз эди.

Қизларим, она қизларим...

Қандай қилиб бу йўлга кириб кетдингиз ахир! Бошида ҳаммаси яхши кетаётган эди-ку... Йўқ, сиз ҳаммасини билардингиз, билиб туриб, ҳақиқатга тик қарагингиз келмади.

Эсингизда бўлса, синфингизда бир қиз бўларди, камтаргина, жимгина юрарди, яхши ўқирди, дискотекаларга бормас, йигитлар билан ортиқча гаплашмас, ичкиликнинг яқинига йўламас, ҳатто чекишга ҳам қизиқмас эди. Унинг ҳаёти сиз учун зерикарли туюлар, «Ҳеч нарса мумкин эмас экан-да», деб унинг устидан кулардингиз...

Ҳар доим узун кўйлак кийиб, рўмол ўраб юрадиган бу қиз ўзини қанчалик четга тортса, сиз шунчалик унга тегажўғлик қилардингиз. Йигитларнинг унга ҳурмат билан, ҳатто бир оз ҳайкиб муомала қилиши эса сизнинг ғашингизга тегарди. Ҳа, тан олишга мажбурсиз, йигитлар очиқ-сочиқ юрадиган, дуч келган йигит билан тап тортмай гаплашиб кетаверадиган қизларга унчалик эътибор беришмайди, чунки уларга етишиш қийин эмас. Кўзга кўринмас ибодат пардасига ўралган, эркак кишига тик қарамайдиган қизлар эса худди сув остидаги марварид каби ноёб ва қимматбаҳодирлар.

Ўша қиз мактабни аёло баҳоларга битирди, олий маълумот ҳам олди, ўзига муносиб ишга ҳам кириб олди. Ҳозир у турмушга чиқиб кетган, турмуш ўртоғи билан соғлом болаларини етаклаб, тез-тез ота-онасиникига келиб туради...

Қизларим, она қизларим...

Компьютерда сиз ўқийдиган ушбу сатрларни ёзар эканман, деразадан пастга қарадим. Сизга ўхшаш қизлардан бири, балоғат ёшига етиб қолган қизгина тротуардан шошиб кетиб бормокда. Устига шаффоф топик билан на мини-юбка, на «макси-пояс» деб бўлмайдиган нарсани илиб олган.

Қизгина, қаёққа шошилсан, нимани қидирысан? Тўхта, ҳали кеч эмас, тўхта! Уйингга қайт, ўзлигингга қайт. Сен бошқача ҳаёт учун, бошқа мақсад учун яратилгансан! Сен бахтли бўлишинг керак!

Қизларим, она қизларим...

Фотима Манзур

Рус тилидан Абу Муслим таржимаси

ВАЗИРНИНГ ИСЛОМГА КИРИШИ

Бухоролик олим – муҳаддис, фақиҳ Абдуллоҳ Субазмуний (ваф. 340/952 й.) ўзининг «Кашф ал-осор фи манокиб Аби Ҳанифа» (бу асар ЎзР ФАШИ қўлғамалар фондида сақланади) асарида турли олимлар, Бухорода яшаган ва фаолият олиб борган кўпгина муҳаддислар қатори, Абу Ҳузайфа Исҳоқ ибн Бишр (ваф. 206/821 й.) ҳақида ҳам маълумотлар бериб ўтган. Унинг «Ал Мубтадо» номли асари мавжуд экани ҳақида Ҳожи Халифа ўзининг «Кашф аз-зунун» асарида айтиб ўтган.

Субазмуний Абу Ҳузайфа Исҳоқ ибн Бишрнинг асли қаердан эканини кўрсатмаган бўлса ҳам, унинг Бухорога келиб қолиши ҳақидаги қуйидаги ривоятни келтиради:

«Халифа Маъмуннинг бир насроний вазири бўлган. Халифа уни кўп марта Исломга даъват қилганидан сўнг вазир шарт қўяди. Бу шарт тўртта саволдан иборат бўлиб, унга жавоб беришса, Исломга киришини айтади. Халифа олимларни жамлайди ва улар насроний вазирнинг саволларини тинглайдилар. Лекин мажлисда ҳозир бўлган олимларнинг ҳеч бири бу саволларга жавоб бера олмайди. Олимлардан бири бу саволларга икки киши жавоб топиши мумкинлигини, у икки кишидан бири Абу Муқотил Самарқандий, иккинчиси Абу Ҳузайфа Балхий эканини айтади.

Амирал муъминин у икки кишини ҳузурига чорлаб, хат жўнатади. Аммо чопар Самарқандга етиб келганида, Абу Муқотил Самарқандийнинг вафотига уч кун бўлган эди. Чопар Балхга қараб йўл олади. Абу Ҳузайфа хатни олгач, халифанинг ҳузурига боради. Амирал муъминин бўлган воқеани унга айтиб беради. Қайтадан мажлис йиғайдилар ва насроний ҳам келиб ўтиради. Шунда Маъмун насронийга Абу Ҳузайфа Исҳоқ ибн Бишрни таништиради ва Исҳоққа:

«Эҳтимол, сенинг қўлингга мусулмон бўлар», дейди.

Абу Ҳузайфа билан насроний карама-қарши ўтирдилар. Исҳоқ ибн Бишр:

«Ҳоҳлаган нарсангни сўра», дейди. Насроний биринчи саволини беради:

«Жаннатда шундай бир жой борки, ундан доимий равишда олиб турилса ҳам, камаймайди. Унинг дунёдаги ўхшашини кўрсат».

Абу Ҳузайфа:

«Бу илмдир, ундан мунтазам олиб турсанг ҳам, камаймайди», дея жавоб беради. Насроний:

«Тўғри айтдинг», дейди. Исҳоқ:

«Яна саволингни бер», дейди. Насроний:

«Жаннат аҳли жаннатнинг яхшилигидан тўймайди.

Бунинг дунёдаги мисолини келтир», дейди. Абу Ҳузайфа:

«Аллоҳнинг каломи, уни қайта-қайта, такрор-такрор ўқилади, лекин унга ҳеч ким тўймайди», дея жавоб беради. Насроний:

«Тўғри айтдинг», дейди. Абу Ҳузайфа:

«Яна савол бер», дейди. Насроний:

«Жаннат аҳли ейдилар, хурликда юрадилар, бавл қилмайдилар ва ични бўшатмайдилар. Унинг дунёдаги мисолини келтир», дейди. Исҳоқ:

«Бу она қорнидаги бола. У она еган нарса билан озикланади ва ичган нарса билан қаноатланади, ични бўшатмайди ва бавл қилмайди», дея жавоб беради. Насроний:

«Рост айтдинг», дейди. Абу Ҳузайфа:

«Яна савол бер», дейди. Насроний:

«Аллоҳдан олдин кимдир бўлганми?» дейди. У:

«Қўлингни чиқар, – дейди. Насроний қўлини чиқаради. У: – Бир қўлингни, – дейди. Насроний бир қўлини чиқаради. Абу Ҳузайфа: – Бирдан олдин бошқа нарса борми?» дейди. Насроний:

«Йўқ», деб жавоб беради. Исҳоқ:

«Худди шунингдек, Аллоҳдан олдин ҳам бирор нарса бўлмаган», дея жавоб берди. Насроний вазир:

«Рост айтдинг», дейди.

Шундан сўнг насроний энг яхши тақводор мусулмонлардан бирига айланади. Бундан мамнун бўлган Халифа Маъмун Абу Ҳузайфани ўн минг дирҳам бериб мукофотлайди. Абу Ҳузайфа эса пулни эшикбон, қоровул ва бошқаларга тарқатиб кетади. Бу хабар саройга, халифага етиб келганидан сўнг халифа дарҳол уни қайтариб олиб келишни буюради. Абу Ҳузайфа қайтиб келгач, ундан:

«Нима учун мен берган инъомни эшикбон ва бошқаларга тарқатдинг?» деб сўрайди.

«Чунки улар сени қўриқлайдилар ва сен учун куйиб-пишадилар, бунга улар ҳақлироқдирлар», деган жавобни беради.

Маъмун унинг бу гапига ажабланади-ю, лекин ўзига билдирмайди. Ундаги қатъийликни кўриб, саксон минг дирҳам, улов ва кийим беришни буюради. Абу Ҳузайфа Бухорога қараб йўл олади ва Диукариках (асар ҳошияда Диуканд номи билан танилган) деган мавзегга тушади, бир ҳовли сотиб олиб, Бухорони ўзига ватан қилиб, ўша ерда вафот этади».

Бу ривоят орқали бизнинг юртимиздан бўлмаган олимларнинг Мовароуннаҳр ерларига келиб, ўрнашиб қолганликларини ҳамда Бухоро ҳам ўша даврда катта нуфузга эга бўлганлигини англаш мумкин. Бу эса Бухоронинг фақиҳлар ва муҳаддислар юрти эканини кўрсатади.

Абдуллоҳ Субазмунийнинг «Кашф ал-осор фи манокиб Аби Ҳанифа» асарида.

**Барча ҳамдларнинг соҳи-
би бўлган Аллоҳга ҳамдлар
бўлсин. Мен ягона шериксиз
Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ ва
Муҳаммад унинг бандаси ва
элчиси деб гувоҳлик бераман.
Аллоҳ Унга, Унинг оиласи ва
саҳобаларига салавот ва са-
ломлар йўлласин**

Ҳар бир киши қалби қайғу ва ғамлардан фориг бўлишини, роҳат ва фароғатда ором топишини истайди. Чунки шундагина қувонч ва шодлик ўзининг камолига етади. Бунинг диний, табиий ва амалий сабаблари ҳам бўлиб, улар мўминдагина жам бўла олади. Бошқаларда эса ораларидаги доноларнинг қилган ҳаракатлари эвазига бир сабаб ва жиҳат туйфайли ҳосил бўлиши мумкин. Аслида эса бу сабаб ва жиҳат уларга ҳолати ва келажаги соғлом бўлган тарафлардан етиб келгандир.

Мен ушбу рисолада барча инсонлар эришишга ҳаракат қиладиган олий мақсадларнинг баъзи сабабларинигина эслатиб ўтмоқчиман.

– Баъзилар олий мақсадларининг кўпроқ қисмига эришди ва ширин ҳаёт кечирди.

– Баъзилар олий мақсадларига эриша олмай, ҳаётда бебахт бўлиб яшадилар.

– Баъзилар ўз муваффақиятлари сабабли ўрта йўлдадирлар.

Аллоҳ тавфиқ берувчи ва барча яхши ишлар ва ёмонликларни даф қилишда ёрдам сўралувчи Зотдир.

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР РОҲИЙМ

Фасл

1. Олий мақсадга эришиш сабабларининг энг буюғи ва энг асосийси иймон ва солиҳ амалдир. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **Эркакми, аёлми, ким мўмин бўлган ҳолида солиҳ амал қилса, уни пок, гўзал ҳаёт кечиртирамиз ва албатта, уларни қилиб юрган амалларининг энг гўзали баробарида ажр ила мукофотлармиз»** (Наҳл сураси, 97-оят).

Аллоҳ таоло иймон ва солиҳ амалларни бирлаштираган кимсаларни бу дунёда ширин ҳаёт ва охирада чиройли савоблар билан мукофотлаши ҳақида хабар ва ваъдалар берди. Бунинг сабаби маълум.

– Мўминлар қувончни илтифот ва шукроналар билан қабул қиладилар ҳамда фойдали бўлган йўлларда ишлатадилар.

– Мўминлар қийинчилик, зарар, қайғу ва ғамни имкон борича қаршилик кўрсатиш, енгиллаштириш ва сабр қилиш билан қаршилайдилар. Бундай қийинчиликлар натижасида уларда фойдали қаршилик, тажриба, қувват, сабр ва савоблардан умид ҳосил бўлади. Савоблар эса барча машаққатларни йўқ қилиб, ўрнига қувонч, ширин орзулар, Аллоҳнинг фазли ва ажрига бўлган умид пайдо қилувчи буюк нарсалардир.

Зеро, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Имом Муслим ривоят қилган ҳадисларида айтдилар: «Мўминнинг барча ишлари хайрли эканига хайрон қоламан. Агар унга хурсандчилик етса, шукр қилади ва бу унинг учун хайрлидир. Агар мусибат етса, сабр қилади ва бу унинг учун хайрлидир. Бу фақат мўмин учунгинадир».

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам мўминнинг бошига қувонч ва қайғуларнинг келишига қараб, яхшиликлари ва амалларининг самаралари кўпайиб бориши ҳақида хабар бердилар. Дарҳақиқат, икки тоифа одамлар борки, улар иймон ва амалларда фарқли бўлганлари учун яхшилик ва ёмонлик етган пайтларда ҳам фарқли ҳолатларда бўладилар.

У тоифаларнинг бири бошига етган яхшилик ва ёмонликни сабр ва шукроналар билан кутиб олади. Натижада унда қувониш, ҳаяжон пайдо бўлиб, қайғу, алам, сиқилиш ва ҳаётда учраб турадиган турли бахтиқароликлар йўқ бўлади ҳамда бу дунёда ширин ҳаёт кечиради.

Иккинчи тоифа эса яхшиликларни кибр ва туғён билан кутиб олади-да, унинг ахлоқи бузилади. У яхшиликларни ҳайвон каби ҳарислик ва очкўзлик билан кутиб олади. Шунда ҳам у турли тарафлардан: яхши кўрган нарсаларининг йўқолиши, бу нарсалар сабабли пайдо бўлган қаршиликлар, нафснинг чеғара билмаслиги, балки ҳосил бўладиган ёки бўлмайдиган бошқа ишларга интилиши ва шу нарсаларнинг ҳосил бўлиши билан безовта бўлаверади.

Ёмонликларни эса безовталиқ, қайғу, алам ва дод-фарёдлар билан кутиб олади. Сиз унинг бошига келган бахтиқаролик, фикрий ва асабий ҳасталиқ, савобни умид қилмагани, тасалли ва енгиллик берадиган сабри бўлмагани учун ёмон ҳолатларга олиб борадиган кўркуви ҳақида сўраманг. Булар узок тажрибаларда кўрилган ҳодисалардир.

Биз сизга улардан бир мисол келтирамиз. Сиз у ҳақда бир фикр юритиб кўрсангиз, иймони тақозо этган нарсаларга амал қилган мўмин билан амал қилмаган киши ўртасидаги фарқни тушуниб етасиз.

Мўмин ўзига етган бетоблик, камбағаллик ёки шунга ўхшаш ҳолатларда иймони, қаноати ва Ал-

лоҳ берган қисматга розилиги билан доимо хурсанд бўлади. Унинг нафси ўзи учун тақдир қилинмаган нарсаларни талаб қилмайди, ўзидан юқоридагиларга эмас, пастларга қарайди. Гоҳо барча дунёвий матлабларга эришган, бироқ қаноати бўлмаган кишиларни кўрганида унинг роҳати ва қувончи зиёда бўлади.

Шунингдек, иймон тақозоси билан амал қилмаган киши камбағал бўлса ёки дунёвий манфаатлардан биронтасини йўқотса, ўзини энг бахтиқаролардан санаб, куюнишига гувоҳ бўласиз.

Бошқа бир мисол: Иймони соғлом, иродали мўмин хатарли ва аламли лаҳзаларда ўзининг фикрлари, сўзлари ва бошқа ҳаракатларини тадбирлаш ва юритишда саботли бўлади. Бу эса ҳар қандай инсоннинг қалбини хотиржам қилиб, қувонтиради.

Иймони бўлмаган кишида эса бунинг акси бўлади: хатарли пайтларда сиқилади, асаби бузилади, фикрлари парчаланаяди, кўрқади – сўз билан ифода-лаб бўлмайдиган ички ва ташқи кўркув унга ҳукмронлик қилади.

Баъзи сабаблар ҳосил бўлмаганида, чиниқишга мухтож бўлган бундай инсонларнинг кучи йўқолади ва асаблари таранглашади. Бунга сабаб эса уларни оғир ва қайғули лаҳзаларда сабрли бўлишга ундайдиган иймоннинг йўқлигидир.

Ҳақиқий мўмин иймонининг қуввати, сабри, Аллоҳга бўлган таваккули ва суяниши ҳамда Аллоҳнинг савобини умид қилиши каби шижоатини зиёда қиладиган, хатарнинг юкини ва мусибатларни енгиллаштирадиган нарсалар билан ажралиб туради. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **«Агар алам чекаётган бўлсангиз, улар ҳам сиз алам чекаётганингиздек алам чекмоқдалар. Сиз эса Аллоҳдан улар умид қилмаган нарсани умид қилмоқдасиз»** (Нисо сураси, 104-оят).

Аллоҳнинг мўминлар билан хатарларни парчалаб ташлайдиган ҳамроҳлиги, ёрдами ва мадади давомийдир. Аллоҳ таоло айтади: **«Аллоҳга ва Унинг Расулига итоат қилинг. Ўзаро низолашмангки, у ҳолда тушқунликка учрайсиз ва куч-қувватингиз кетадир. Ва сабр қилинг. Албатта, Аллоҳ сабрлилар биландир»** (Анфол сураси, 46-оят).

Дилором тайёрлаган

24. Бировга ваъда берган бўлсанг, устидан чиқдингми? Ёки бажара олмаган бўлсанг, узр сўрадингми?

25. Бугун Аллоҳ розилиги учун ошкора яхшилик ёки яширинча яхшилик қилдингми?

26. Бугун садақа бердингми ёки «Субҳаналлоҳи валҳамдулиллаҳи ва ла илаҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар» дуосини ўқидингми?

27. Сендан биров юз ўгирган бўлса, бориб ярашдингми?

28. Бугун Аллоҳ розилиги учун ғзабингни ичингга ютдингми?

29. Бугун сенга биров зулм қилган бўлса, сен кечирдингми?

30. Бугун қанча муддат жим туриб, Аллоҳнинг қудратини тафаккур қилдинг?

31. Кимни Аллоҳ учун яхши кўрдинг ва кимни Аллоҳ учун душман тутдинг?

32. Бугун энг яхши кўрган нарсангни Аллоҳ розилиги учун ҳадя қилдингми?

33. Бугун Исломдан адашган қайси бир инсонни тўғри йўлга солдинг?

34. Бугун қанча вақт ўзингни кулгидан тийдинг? (Тавба сурасининг 81-оятига қаранг)

35. Бугун неча марта Аллоҳни ёд олиб, Аллоҳдан кўрқиб, яширинча йиғладинг?

36. Бугун неча марта гуноҳларинг учун «Астағфируллоҳ», дединг, яъни истиғфор айтдинг?

37. Мўмин ва мусулмонларни дуо қилдингми?

38. Бугун қайси одамнинг ҳожатини чиқардинг?

39. Бугун сенга ўқрайганларга табассум қилдингми?

40. Ички (маънавий) поклик бўлмасдан, ташки (зоҳирий) поклик бўлмаслигини англаб етдингми?

41. Бугун ғийбат, чақимчилик, ёлғон ва бефойда баҳс-тортишувдан тилингни тийдингми?

42. Бугун ўлимни эшитиб ва тобутни кўриб, ибрат олдингми ва «Инна лиллаҳи ва инна илайҳи рожибу» дедингми?

43. Бугун баданингга ҳалимликни, тақвони, сабрни ва таваккулни жойлаштирдингми?

44. Бугун ширкдан сақландингми?

45. Бугун қайси амалингни ишонч билан қилдинг?

46. Бугун Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам қилган ишларидан (суннатларидан) қилдингми?

47. Бугун неча марта ўлимни эсга олдинг ва қабр азобидан сақланишни сўрадинг?

48. Душанба ва пайшанба кунлари ёки ойнинг аввали, ўртаси ва охирида бир кундан рўза тутдингми?

49. Кўчага чиққанда, уйга-ҳовлига кирганда, таҳоратхонага кирганда ўқиладиган дуоларни мукаммал ўрганиб, уларни ўз ўрнида татбиқ қилдингми?

50. Жума куни жума намози ўқилмасидан уч соат олдин ғусл қилдингми?

51. Эрингни, ака-укаларингни, ота-онангни, кўшнингни рози қилдингми? Яъни ҳаққини адо этдингми? Салом беришинг ва динни танитишинг кўшнингнинг сендаги ҳаққидир.

52. Қаҳф сурасини ўқидингми? Чунки уни ҳар куни ўқиган аёлнинг зеҳни ўткир, умри узун бўлади, танаси касал бўлмайди.

53. Бугун фарз амалларининг ҳаммасини тўлиқ бажардингми?

54. Қийин аҳволга тушиб қолган бирор мусулмонга ёрдам қўлини чўза олдингми?

55. Қайси амалингни дангасалик қилмай бажардинг?

56. Бугунги кунингни тавба-истиғфор билан ўтказдингми?

Дилором тайёрлади

БОЛАЛАРНИ ЁЛҒОНГА ЎРГАТМАНГ!

Бир куни отамнинг дўсти келиб, дарвозамиз олдида «Ҳиммат, ҳой Ҳиммат!» дея чақира бошлади. Мен у кишини ичкарига бошламоқчи бўлиб дарвоза томон югурдим, шунда онам мени тўхтатиб:

– Даданг чарчаган, дам оляпти. «Дадам уйда йўқлар», деб айтгин, – дея тайинладилар.

Мен бўлсам «Хўп бўлади», деб югуриб дарвоза ёнига бордим-да, кўлимни кўксимга қўйиб:

– Ассалому алайкум, – деб салом бердим.

– Ва алайкум ассалом, оппоқ қизим, дўмбок қизим. Отанг уйдами? – деди амаки.

Мен билағонлик қилиб:

– Онам «Даданг дам олаяпти, йўқ деб айтгин», деди, – дедим.

Амаки кулди-да, мени даст ердан кўтариб олиб, ичкарига кирди.

– Ҳали онанг сенга ёлғон гапиришни ўргатяпти, дегин?! Қани, ўзидан сўраб кўрайлик-чи? – дея тандирда нон ёпаётган онам томон юрди. У кишининг гапларини эшитиб, қизариб кетган онам хижолат бўлиб:

– Вой, сизмидингиз?! Келинг! Дадаси ҳозиргина дам олгани кириб кетгандилар. Сизлигингизни билмабман – деди.

Мени амакининг кўлидан олди-да, секингина чимчилаб қўйди. Мен «Вой!» деб, онамнинг кўлидан тушиб, қочиб кетдим...

Кечкурун онам мени роса койидилар.

Шундай қилиб онамдан ёлғон гапиришни ҳам ўрганиб олдим. Лекин бу ёмон одатлигини яхши билардим. Кейинчалик онам менга «Бошингга қилич келса ҳам, рост сўзла», дея уқтирадиган бўлдилар. «Ўзингиз ҳам гоҳида ёлғон гапира-сиз-ку!» десам, «Яхшилик учун бўлса, ёлғон гапириш мумкин», дер эдилар.

Онам ҳар доим бозорга ўзлари борардилар. Биз «Бозорга мен ҳам бораман», дея хархаша қилсак, албатта «Мен бозорга эмас, дўхтирга кетяпман», дер эдилар. Ҳаммамиз жим бўлиб қолардик. Чунки шифокордан жуда ҳам кўрқардик. Агар шифокорга боришимиз керак бўлса, онам яна алдадилар: «Юр, мен сени бир жойга олиб бораман...» Поликлиниканинг эшигидан кирган заҳотимиз чириллаб йиғлашга тушардик. Бизларни эмлатиш ёки укол қилдириш онам учун

азоб эди. Агар мабодо кўчада ўша оқ халатли амакини учратиб қоладиган бўлсак, дарҳол беркиниб олардик. У биз учун энг бераҳм, шафқатсиз, ёмон одам эди.

Онамнинг айтганини қилмасак, улар бизни «Ҳозир айтаман, олиб кетади!» дея ўша оқ халатли амаки ва ҳар доим шапка, форма кийиб юрадиган милиционер билан кўрқитардилар. Укам тез ухлайвермаса, дарров «Ана, олабўжи келяпти. Тез ухла! Бўлмаса сени олиб кетади!» дея пўписа қиларди. Укам эса уйқуси келмаса ҳам, кўзларини чирт юмиб, ўзини ухлаганга солиб ётарди.

Мана, орадан ойлар, ойлар кетидан йиллар ўтиб, ҳаммамиз вояга етдик. Ўқишга кириш мақсадида пойтахтга келдим. Ўша кезларда бир куни уйга бордим. Онам нафақа олган эканлар. Уни таҳмонга йиғилган кўрпачалар орасига қўйдилар-да, беш ёшли жиянимга қараб: «Ҳеч кимга айтмагин!» дея тайинладилар. У: «Хўп бўлади», деди-да, бир оздан сўнг менга юзланди:

– Аммажон, аммажон! Бизнинг пулимиз-чи, кўрпачаларнинг орасида туради. Буни ҳеч кимга айтманг, хўпми? Мен ҳам айтмайман!

Унинг бу гапидан ҳаммамиз кулиб юбордик.

– Болалар беғубор-да. Болали уйда сир ётмас, дейишади-ку, – дедилар онам...

Ўтган йили ўғлимни пойтахтдаги лицейларнинг бирига олиб келдим.

– Агар шу лицейга кирсанг, кирган кунинг сенга соат олиб бераман. Боғни айланамиз, маза қилиб музқаймоқ еймиз, – деб ваъда бердим.

Ўғлим роса тайёрланди, репититорга қатнадик, расм чизишни, бўяшни ўрганиб олди. Ниҳоят имтиҳонларни топшириб, лицейга кирди. Иккаламиз ҳам хурсандмиз. Лицейдан чиқдим-да, чиройли соат олиб бердим. Сўнг музқаймоқ сотиб олдик. Бокқа олиб боришни ваъда қилганим эсимда эди-ю, ёнимда пул камроқ экан, уйга йўл олдик. Йўлда у:

– «Сени Ғафур Ғулом боғига олиб бераман, у ерда хоҳлаган нарсангда учасан», дегандингиз! Нега олиб бормаяпсиз? – деб сўраб қолди.

Нима дейишни билмай қолдим. Ўғлимга ни-

гани ваъда қилсам, уни албатта бажаришим лозим эди. Нимагадир ўша куни пулим камлигини унга билдиришни хоҳламадим.

– Аста-секин ҳаммаси бўлади. Ўғлим, ўқинишнинг бошланган заҳоти бирга бокқа борамиз. Ана, айтган нарсаларимни олиб бердим-ку! – дедим.

– Сиз ёлғончисиз! – дея ўғлим мендан аразлади.

Кейинроқ бокқа олиб бордим, роса маза қилдик.

Яна бир куни унга компьютерда ўйнатишни ваъда қилиб, айтган вақтимда рухсат бермадим. Ўғлим яна аразлади, яна ёлғончига айландим...

Шундан сўнг билдимки, болаларни ҳеч қачон алдамаслик керак экан. Биз учун арзимас саналган бир оғиз ёлғон болаларнинг катталарга нисбатан ишончининг йўқолишига сабаб бўларкан.

Наргиза

Муҳтарама оналар! Ушбу қиссани болаларингизга ўқиб бериш билан бирга, улардан диққат билан қулоқ солишларини талаб қилинг. Қисса тугагач, саволларга жавоб беришлари кераклигини эслатинг. Албатта, қисса давомида улар учун тушунарсиз бўлган сўз ва ибораларни тушунтириб кетинг.

Бу овозни эшитган кичкинтойлар жойларида қотиб қолишди.

Улар кундузи шундай иссиқ вақтда масжиднинг яқинида бирор киши бўлишини хаёлларига келтиришмаган эди. Пешин намози вақтидан бир соатдан кўпроқ ўтган, намозга келганлар аллақачон уйларига кетишганди. Болаларнинг пешин пайтидаги тўполони катталарнинг дам олишларига ҳалақит берар, агар ҳовлиларига яқин жойда ўйнашса, улардан танбеҳ эшитишлари аниқ эди. Шунинг учун ҳам улар бемалол, бақир-чақир қилиб ўйнаш учун уйларида узоқроқни – масжид ҳовлисини танлашган эди...

Ҳамма болалар овоз келган томонга қарашди. Улар у одамни танидилар: беш вақт намозни шу ерда – масжидда ўқийдиган амаки. Аввал ҳам шу ерда ўйнашарди-ю, лекин бу қарияни намоз пайтидан бошқа вақт учратишмас эди.

Бели букилиб қолган бу оқсоқол жуда кам гапирарди. Намозларни ўз вақтида жамоат билан ўқир, сўнг масжиднинг бурчакларидан бирига ўтириб, Қуръони каримдан бир-икки бет тиловат қилар, кейин ҳассасига таяниб, секин юриб уйи томон кетарди. Узун, майин, оппоқ соқоли куёш нурида худди тиллага ўхшаб ялтирарди.

Болалар жойларидан қимирламасдан, хайрон бўлиб оқсоқолга қараб қолишди. Уларнинг шовқин-суронларининг ўрнини сукунат эгаллади. Шу яқин атрофда ўтириб, уларнинг бақир-чақир қилиб ўйна-

АЛИ ВА УНИНГ ДЎСТЛАРИ

Али исмли кичик бола бор экан.

Али текислиги, тепалиги ва тоғлари устида хилма-хил мевали дарахтлар ўсадиган, тинч аҳоли истиқомат қиладиган узоқ бир жойда яшар эди. Йил фаслларининг кўп қисмида у ерлар ям-яшил гилам билан безаниб, турфа гуллар аҳоли яшайдиган жойларнинг чиройига чирой қўшиб турарди. Бундай пайтларда ушбу диёр яна ҳам гўзал кўринишида жилваланар эди.

Али мана шундай ажойиб жойда ўйнаб-кулиб улгайди, мактабда таълим олишни бошлади.

Кунларнинг бирида Али дўстлари билан масжиднинг ташқари ҳовлисида футбол ўйнашаётган эди. Болалар хурсанд бўлиб, бақир-чақир қилиб тўп тепишарди. Ўйинга ниҳоятда берилиб кетган Али тўпни шунақанги тепдики, тўп учиб бориб, бир дўстига тегди. Тўпнинг зарбидан ўзини тута олмай, ерга йиқилган дўсти уни ҳақоратлай бошлади. Жаҳли чиқиб кетган Али уни урмоқчи бўлиб бораётган эди, нарироқда кузатиб турган бир оқсоқол мулоийм овоз билан Алини чақириб қолди:

«Ўзингни бос, болам. Абу Туробга ўхшаган бўлгин, сенга унинг исмини қўйишган экан», деди.

шаётганини, кейин тўп бориб, ҳалиги болага текканини, сўнг урушиб кетишганини кузатиб турган оқсоқолни болалар пайқашмаганди.

Али ва у билан урушиб кетган ўртоғи масжиднинг соясида, азон айтиладиган жойнинг яқинида баладн овоз билан жанжал кўтарганлари учун уялиб кетишди.

Оқсоқол ҳеч қачон намоздан бошқа пайт бу ерда ўтирмас эди. Авваллари ўтирган бўлса ҳам, болалар бу ерга келиб ўйнашни одат қилганларидан буён бугун биринчи марта кўриб туришлари эди.

Оқсоқолнинг соч-соқоли майин ва қалин, юзи буғдойрангга мойил, сочлари қордек оппоқ эди. Бўйи баланд, гапида фасоҳат, вазминлик ва ҳикмат бор эди. Ерлик аҳолининг энг ёши улуғларидан бўлгани учунми ёки ташқи кўринишидаги оғир-вазминликнинг салобати босдимиди, болалардан бирортаси ҳам у кишига гапиришга журъат эта олмай туриб қолишди. Сўнг «Кетдик», деб бир-бирларига имлай бошлашди.

Болалар кета бошлашди, лекин Али нимадир сўрамоқчи бўлгандек, оқсоқолга қараб турарди. Ўртоқлари бирга кетиш учун уни чақиришса ҳам, эшитмагандек, қимирламай тураверди. Оқсоқол ним табассум қилган ҳолда ўйланиб ўтирарди.

Али сўрашиш учун оқсоқол томон юраётган эди, ўртоқлари «Борма, борма», деб бир овоздан бақириб юборишди. Лекин Али ҳеч нарса эшитмагандек, оқсоқолнинг олдига бориб, салом берди ва қўлини унга узатди. Оқсоқол Али билан сўрашиб, ёнига ўтириши учун унга жой кўрсатди. Сўнг бошқа болаларни ҳам чақирди. Улар кўркиб-кўркиб оқсоқолга яқинлашишди.

Оқсоқол хотиржам оҳангда: «Ўтиринглар, болаларим. Сизларга нима бўлди, турган жойингизда қотиб қолдингиз? Кўрқманглар, мен ҳамма боболарга ўхшаган бобоман», деди.

Болалар хотиржам бўлиб ўтирганларидан кейин Али: «Бобо, нима учун менга «Абу Туробга ўхшаган бўлгин», деддингиз?» деб сўради.

Оқсоқол шундай чиройли жилмайдики, унинг нурли юзи яна ҳам ёришиб кетди. У: «Болажоним, мен бу ерлик болаларнинг деярли ҳаммасини танийман, бобонг Али менинг дўстим эди. Сенга эса бобонгнинг исмини қўйишган. У жуда эрта оламдан ўтди, Аллоҳ раҳмат қилсин, яхши одам эди. Сен ҳам унга ўхшаган яхши инсон бўлишинг керак. Бир жойда яшаб, бир масжидда намоз ўқиб, бирга ўйнаб юрган дўстинг билан муштлашинг мени хафа қилди», деди.

Али: «Бобожон, фақат биз эмас, ҳамма болалар ҳам урушишади. Ўйин пайтида ҳамма нарса бўлиши мумкин, ўйин тугагач, яна ярашиб, урушганимиз эсимиздан чиқиб кетади», деди.

Оқсоқол: «Яшанглар, болаларим. Биз ҳам худди сизлардек бола бўлганмиз», деб хандон отиб кулди. Шундан кейингина болалар ҳам кулиб, ўзларини эркин сеза бошладилар.

Оқсоқол кулиб: «Эҳ, болаларим. Сизларга жуда ҳавасим келяпти. Қани эди мен ҳам сизлар билан футбол ўйнасам. Бу зўр ўйин. Лекин афсус, ўзи манави ҳассамни зўрға кўтараман-у, футбол ўйнашга йўл бўлсин, – деди-да, кейин жиддий оҳангда: – Агар сизлар билан ўйнасам, ҳаммангизни ютиб қўяман. Агар мени ютмоқчи бўлсангиз, тўпни дарвозага эмас, тўғри ҳассамга қаратиб тепинг, шу захоти ерга йиқиламан», деди.

Оқсоқолнинг бу ҳазилидан болалар мазза қилиб кулишди.

Қуйидаги саволларни ўқиб, жавоблар ичидан тўғриси танланг:

1. Али ва унинг дўстлари қаерда яшашарди?

- а) Шаҳарда
- б) Аҳоли истиқомат қиладиган жойда
- в) Қишлоқда

2. Болалар қаерда ва қайси вақтда ўйнашаётган эди?

- а) Эрталаб, масжид ҳовлисида
- б) Пешинда, масжид ҳовлисида
- в) Пешинда, бозорда.

3. Болалар оқсоқолни танишармиди?

- а) Ҳа
- б) Йўқ
- в) Оқсоқолни баъзилари танишарди

4. Болалар нимадан ажабландилар?

- а) Оқсоқолнинг мулойим овозидан
- б) Оқсоқолнинг кўринишидан
- в) Оқсоқолнинг ҳаракатларидан

5. Қиссада келгани каби ўзинг танийдиган бирор катта ёшли одамни ўз услубингиз билан таърифлаб беринг.

«Мабарротул-Али вал-асҳабиҳи» муассасасининг «Қария ва дўстлар» журналичидан.

Одинахон Муҳаммад Юсуф таржимаси.

ХОТИННИНГ ЭРДАГИ ҲАҚЛАРИ

Хотиннинг эри зиммасидаги ҳаққи эрнинг ўзига ҳам, молига ҳам тегишлидир. Яъни эрнинг зиммасида маҳр ва нафақа сингари молиявий бурчлар ва хотинига нисбатан муомаладаги шахсий ҳақлар бор. Улар куйидагилар:

1. Эр хотинига нисбатан хушфёъл бўлиши, у билан яхши муомала қилиши, бирга фаровон ҳаёт кечириши, унга озор етказмаслиги лозим. Бу билан эр Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадисларига амал қилган бўлади ва кўплаб ажру савобларга эришади. Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда: «Сизларнинг энг яхшиларингиз аёлларига яхшиларингиздир», дейилган.

2. Эр қўлидан келганича хотинидан содир бўлагани озорларни кўтариши, у ғазабланганида ва жаҳли чиққанда мулойим бўлиши, баъзи ҳолатларда хатоларини кечириши керак. Бу ҳам Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суннатларига амал қилишдир. Имом Муслим ривоят қилишларича, Анас ибн Молик розияллоҳу анху айтадилар: «Расулulloҳдан бошқа оиласига меҳрибонроқ бирор кишини кўрмадим».

3. Эркакнинг хотини билан ўз қадрини туширмайдиган даражада ҳазиллашиши, кулишиб, ўйнашиши аёлнинг кўнглини кўтаради.

4. Мусулмон эркак аёлини бошқа номаҳрамлардан қизганиши, унинг ор-номусини саклаши, ҳар қандай оқибати нохуш ҳолатларга бепарво бўлмаслиги лозим. Аммо ёмон гумон, ҳаддан зиёд талабчанлик ва ҳар бир нарсани икир-чикиригача кавлаштиравиш дуруст эмас. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бундан қайтарганлар. Имом Муслим Жобир розияллоҳу анху-дан шундай ривоят қиладилар: «Расулulloҳ эркакларни аҳли аёлига ишонмай ёки хатоларини излаб, кечкурун келишдан қайтарганлар».

5. Эр хотиннинг ўзи учун алоҳида уй-жой қилиб бериши, унда эрнинг яқинларидан ҳеч ким бўлмаслиги лозим.

6. Эр ўз хотинига ваъда қилган маҳрни, у қанча бўлишидан қатъи назар, тўлиқ бериши керак. Маҳр фақат хотиннинг ҳақкидир.

7. Эр хотинининг озиқ-овқат ва кийим-бош каби эҳтиёжларини исрофга йўл қўймаган ҳолда, етарли таъминлаши керак. Эр аҳли аёли учун қилган харжлари учун кўплаб ажр-савобга эришади. Имом Бухорий ва имом Муслимларнинг «Саҳиҳ»ларида куйидаги ҳадис келтирилган:

«Саъд ибн Абу Ваққос розияллоҳу анху ривоят қилишларича, Пайғамбаримиз алайҳиссалом дедилар: «Сен Аллоҳ таолонинг розилигини истаб қилган ҳар

қандай харжинг учун ажр оласан. Ҳатто хотининг оғзига тутган таоминг учун ҳам сенга ажр бор».

8. Эр хотинига динимиздаги шаръий масалаларни ўргатиши лозим. Иймон рукнларидан ва барча эътиқодий масалалардан бошлаб, таҳорат, ҳайз, намоз, рўза ва бошқа амалларга боғлиқ зарурий шаръий ҳукмларни билдириши ва доимо уни намозга ундаб туриши керак. Зеро, эр шунга буюрилган.

9. Агар хотин эрига нисбатан исён қилса, ноўрин хатти-ҳаракатга йўл қўйса, эр уни тўғри йўлга солиш учун одоб ўргатиши керак. Бу хотинни ўзига бўйсунтиришга мажбурлаш учунгина эмас, балки биринчи навбатда Аллоҳ таолога итоат этишга ундаш мақсадида бўлиши зарур. Агар хотин намозни қолдирса, эри уни намозни адо қилишга қатъий ва кескин буюриши лозим. Хотин маълуми бир фарзни қолдирса ёки бирор ҳаром ишга қўл урса, эр бунга бепарво бўлмаслиги керак. Зеро, эр унинг кўрикчиси ва унга масъулдир.

Аёлга одоб беришни босқичма-босқич олиб бориш лозим. Аввало панд-насихат, огоҳлантириш, тарғиб қилиш ва кўрkitиш лозим. Бу фойда бермаса, тўшакда унга орқа қилиб, сўнг бир хонада алоҳида тўшакда ётиш керак. Аммо хонада ўзини ёлғиз ётқизиш дуруст эмас. Бу бир кечадан уч кечагача давом этиши мумкин. Агар бу ҳам фойда бермаса, хотинини ранжитадиган даражада, аммо жасадини қонатмасдан ва зарар етказмайдиган қилиб урилади. Хотиннинг юзига, бошига, қорнига, белига ва баданининг бошқа зарарланадиган қисмига уриш мумкин эмас.

Фақиҳ Абу Лайс Самарқандий айтади:

«Хотиннинг эр устидаги ҳаққи бештадир: Аёл аврат бўлгани учун унинг сатрдан чиқишига йўл қўймаслик, чунки бу гуноҳ ва эркаклик ғурурининг топталишидир; Хотинига таҳорат, намоз, рўза каби зарур илмларни ўргатиш; Уни ҳалолдан таомлантириш, чунки гўшт ҳаромдан ўсса, олов билан эрийди; Унга зулм қилмаслик, чунки аёл эр учун омонатдир; Агар хотин ҳаддидан ошса, бундан ҳам ёмонроқ ҳолатга тушиб қолмаслиги учун унга насихат қилиш».

10. Эр хотинининг ифқатини саклаши лозим. Хотинини ҳаромдан ҳимоя қилиш эрга вожибдир.

11. Эр ўз хоҳишини хотини эътиборга олишини истаганидек, хотиннинг хоҳишини, хусусан, ётоқдаги муносабатлар чоғида эътиборга олиши лозим.

12. Эр хотинни на сўзи билан ва на феъли билан сўкиб, айблаб, ҳақоратлаб, ёмонлаб пастга урмаслиги, унинг жисмию хулқини, оиласию яқинларини камситмайди. Бу каби ҳолатлар мусулмон ахлоқига мутлақо тўғри келмайди.

13. Эр хотинини яхши кўрса, ҳурматини жойига қўяди, ёмон кўрса, зулм қилмайди. Хоҳласа, чидаб яшасин, бўлмаса яхшиликча ажрашсин. Аёлни фақат мардлар кадрлайди, пастлар хорлайди.

УЗОҚ УМР КЎРИШНИ ИСТАЙСИЗМИ?

Ҳар доим соғ-саломат бўлиб, узок умр кўриш сирлари кишиларни қадим-қадимдан ўйлантириб келган. Одамлар қадимдан соғлом ва бақувват бўлиш мақсадида халқ табобатидан, яъни табиатнинг ўзидан кенг фойдаланганлар.

Қанча умр кўриш кўп жихатдан инсоннинг ўзига боғлиқдир. Буюк бобомиз Абу Али ибн Сино узок яшаш хусусида фикр юритиб, феъл-атворнинг юмшоқ, вазмин бўлишга, ўз вақтида овқатланишга, озода юриш ва танани ортиқча нарсалардан тозалаб туриш (хафтада ҳаммом)га амал қилиш, қадди-қоматини тўғри тутиш, бурун орқали нафас олиш, кийимнинг танага мослиги, жисмоний ҳамда рухий ҳаракатларнинг бир-бирига уйғунлиги, тўйиб ухлаш ва ўзини тетик тутишга алоҳида эътибор бериш қабиларни уқтирган эди. Буюк табибнинг бундан минг йил муқаддам айтган фикрлари бугунги кунда ҳам ўз кучини йўқотгани йўқ. Доимо навқирон бўлиб юриш гўзал табиат, шифобахш гиёҳлар, кенг ва озода уй, меҳрибон аёл, содиқ дўст, жисмоний меҳнат, меҳроқибатли қариндош, аҳил жамоа, шунингдек, инсоннинг рухий оламига ҳам боғлиқдир.

Серҳаракат киши ҳамиша соғлом ва бақувват бўлади. Нимжон, дангаса, заҳматни хуш кўрмайдиган, жаҳлдор, ҳасадгўй ва бадфеъл одамлар узок умр кўриш бахтидан маҳрумдирлар. Тиббиёт урдасидан чиқмаса, бемор Аллоҳнинг Ўзига сажда қилиш билан даволаниши ҳам мумкин. Бу оддий ҳақиқатни миллиардлаб инсонлар ўз ҳаётлари давомида синаб кўрганлар ва бунга ишонч ҳосил қилганлар.

АҚШдаги Гарвард университетининг профессори Герберт Бенсон ушбу ҳақиқатни илмий жихатдан ҳам асослади. Мунтазам намоз ўқиб, сажда қилиш нафас олиш сонини камайтиради ҳамда бош миyaning тўлқинли тебранишларини меъёрга келтиради. Бу тананинг ўзини ўзи даволаш жараёнига ёрдам беради.

Олимнинг кузатишларига қараганда, намозни мунтазам равишда ўқийдиганлар бошқаларга нисбатан узок умр кўрадилар, шунингдек, ўқимайдиганларга нисбатан шифокорга 36 фоизга кам мурожаат қилишар экан.

ИНСОННИНГ МИЯ ФАОЛИЯТИ УЧУН НИҲОЯТДА ЗАРУР БЎЛГАН ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ:

Олма, ўрик, мол гўшти, сабзи, гулкарам, селдер, бодринг, гилос, курук мевалар, хом тухумнинг сариги, балиқ, саримсоқ, узум, буйрак, жигар, сут, зайтун ёғи, пиёз, апельсин, нўхат, картошка, петрушка, қулупнай, ундирилган буғдой, кунгабоқар ёғи.

Азиз дўстим, дардга чалинмасликни, кўп узок умр кўришни ва ҳамиша қувноқ бўлишни истасангиз, кўп овқат тановул қилманг, балки кўпроқ ҳаракат қилинг, очик ҳавода кўпроқ бўлинг, телевизор ёнида камроқ ўтиринг, вақтида меъёрида ухланг, қилган меҳнатингиздан қувонч топа олинг. Оғриққа чидаёлмай, кўзларингиз ёшланса ҳам, ҳаракат қила оладиган аъзоларингиз билан ҳаракат қилинг, касалликка енгилманг, кимёвий дориларни кўп истеъмол қилманг.

ХИНА – АЖОЙИБ ВОСИТА

Шимолий ва шарқий Африкадан тортиб то Ҳиндистонгача бўлган тропик иқлимга эга бўлган ҳудудда дербенниклар оиласига мансуб бўлган лавсониянинг (хина ўсимлигининг) ёввойи бутазорлари ястаниб ётади. Биз билган настарин дарахти баландлигида бўлган ушбу бута кенг, япалоқ баргларга ва пушти ёки оқ ўткир ҳидли майда-майда гулларга эга. Юқори томондаги новдаларида тизилиб турган янги барглари жуда ҳам кучли бўяш хусусиятига эгадир. Улар газлама бўёқлари ва меҳнди (тана бўёғи) ишлаб чиқаришда кенг қўлланилади. Қолган барглар эса соч бўёғини ишлаб чиқариш учун қайта ишланади. Ўсимликнинг бўяш хусусиятига эга бўлмаган поясидан эса рангсиз хина, гулларидан юқори сифатли эфир мойи олинади. Лавсониянинг ҳамма қисмларидан турли дори-дармонлар тайёрлашда фойдаланилади.

Хина ажойиб даволаш воситаси ҳисобланади. Ҳиндистонлик ва умуман, шарқ аёлларининг у билан фақат сочларини эмас, балки оёқ ва қўл кафтларини ҳам бўяшлари бежиз эмас.

Хина қадимдан ҳалқ табобатида қўлланиб келган. Қадимда хина яраларга қўйилган, суяк, тери касалликларида, бош оғриғида, қон босимини туширишда, қон тўхтатишда кенг қўлланилган.

Хина – Пайгамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам томонларидан соч ва терини бўяш учун тавсия қилинган воситадир. Терига қўйилган хина унга сув етишига тўсқинлик қилмайди, шунинг учун уни қўллаш таҳоратни ҳам, гуслни ҳам бузмайди.

ЗАМОНАВИЙ ТИББИЁТДА ХИНА ҲАҚИДА ҚАНДАЙ МАЪЛУМОТЛАР БОР?

Хина тозаловчи, химоя ва соғломлаштириш хусусиятларига эга. У юз ва тана терисига ёшартирувчи ва юмшатувчи таъсир кўрсатади, соч толлари таркибини яхшилади, уларнинг тўкилишининг олдини олади, қазғокни йўқотади, (соч пиёзчасини озиклантириш орқали) ўзагини мустаҳкамлайди, табиий жило беради, сочни ишириб, унга қалинлик кўринишини беради ва турмаклашни осонлаштиради.

Хина яллиғланиш ва дағаллашишни йўқотишда ёрдам беради, терининг тозаланиши ва юмшашини таъминлайди, қичишиш, йирингли ярачаларни йўқотади, замбуруғ касалликларини даволашда ёрдам беради. Бундан ташқари, у жуда яхши антисептик (микробга қарши восита) ҳам ҳисобланади.

Хина терини фаол ультрабинафша нурларидан химоя қилади. Унинг таркибида органик кислота-лар, танинлар, полисахаридлар, смола ва ёғ моддалари, С ва К витаминлари, эфир мойи қолдиқлари мавжуд. Энг қизиқ жойи шундаки, оддий сунъий бўёқлар сочнинг ичига кириб боради, хина бўёғи эса соч тузилмалари ичига кирмасдан, уни сув ўтказувчи қават билан қоплаб олади ва рангнинг узок муддат сақланиб туришини таъминлайди.

ХИНАНИНГ БИР НЕЧА СИРЛАРИ

Сочни бўяш

Рекламалар бизни соч бўёқларининг хавфсизлиги ва ҳатто фойдалилигига ишонтиришга астойдил уринади. Лекин химия барибир химиядир. Унинг ёрдамида яратилган гўзалликнинг умри қисқадир. Бироқ сунъий бўёқлар таъсирида сочининг тўкилиши ва нозиклашиши билан узоқ муддат курашишга тўғри келади. Ваҳоланки, косметологияда соч бўяш амалиёти минг йиллардан буён давом этиб келмоқда. Қадимги Миср ва Бобил, Ҳиндистон ва Араб шарқи гўзаллари ушбу мақсадда хинадан фойдаланганлар.

ҚАЙСИ ҲОЛЛАРДА СИЗГА ХИНА ТЎҒРИ КЕЛМАЙДИ?

1. Сочингиз яқин орада сунъий модда билан бўялган ёки рангсизлантирилган бўлса, табиий бўёқлар сунъий бўёқлар билан мувофиқ келмайди. Бу ҳолда натижа умуман кутилмаган бўлиши мумкин. Сочингиз ҳар қандай рангга – апельсин рангидан тортиб яшил ранггача кириб қолиши мумкин.

2. Агар сочингиз сунъий жингалак қилинган (кокилланган, завивка) бўлса, хина билан бўялгандан сўнг ҳам сунъий жингалак қилиш мумкин эмас.

3. Агар сочингиз табиатан ёрқин рангли бўлса. Лекин сиз сочингизнинг малла рангга киришини хоҳласангиз, бошқа гап.

4. Агар сиз сочингиз рангини тез-тез ўзгартиришга кўникиб қолган бўлсангиз.

Хина билан бўягандан кейин сиз узоқ муддат сунъий жингалаклай олмайсиз, сунъий бўёқлар қўллай олмайсиз, сочингизни рангсизлантира олмайсиз.

5. Агар сочингизнинг 40 % дан кўп қисми оқарган бўлса (бу ҳолда соч сабзирангга кириб қолиши мумкин).

СОЧНИ БЎЯШ

Зарур бўладиган нарсалар: 1 тадан 3 тагача пакетчадаги хина (бу сочингизнинг узунлигига боғлиқ), эски сочик, кичикроқ косача, кенг сартарош-

лик чўткаси (кисточка), резина қўлқоплар, пахта, крем, пластик плёнка (ўртача катталиқдаги целлофан пакет ҳам бўлаверади), агар сочингиз узун бўлса, шпилькалар.

Соч бўяш босқичлари:

1. Хинани қуюқ сметана ҳолатига киргунча қайноқ сув қуйиб, аралаштиринг. Аралашмай қолган бўлакчалар қолмаслиги керак (бунинг учун сув қўшишдан аввал хинани элаб олинг ёки тайёр қоришмани сузгичдан ўтказиб олинг). Яхшироқ суртилиши учун ва ниқоб хусусияти пайдо бўлиши учун қоришмага тухум сариғи, календула мойи, жожоба ёки хина мойидан қўшиш мумкин.

2. Елкангизга эски сочикни ёпинг. Хина доғларини кийимдан кетказишнинг иложи йўқ. Пешонангизга соч ўсган чизиғи бўйича крем суртиб олинг. Бу тери бўялиб қолишининг олдини олади.

3. Бўёқни қурук, тоза сочга суртиш керак. Бўяшни энса қисмидан бошлаган маъкул. Бошнинг энса қисми энг паст ҳароратга эга, шунинг учун у ердаги соч толалари узоқроқ бўялади. Кейин бўёқни бошнинг тепа ва чакка қисмларига, охирида эса сочининг бутун узунлиги бўйлаб суртиб чиқинг. Хинанинг терига тушмаслигига эътибор беринг. Агар бу ҳолат юз берса, дарҳол намланган пахта билан артиб ташланг.

4. Сочнинг ҳамма қисмини бўягандан сўнг сочингизни уқалаб чиқинг, шунда хина бир текис ётади. Агар сочингиз узун бўлса, шпилька билан йиғиб олинг. Бошингизни пластик плёнка билан ёпинг, бунда пешонанинг соч ўсиш чизиғи бўйлаб

пахтадан қилинган боғич боғлаб олинг. Плёнканинг устидан эса сочиқ билан ўраб олинг.

5. Хинани қанча вақтга қўйиш керак? Бу сочининг дастлабки рангига, унинг қалинлигига ва қандай жилога эришмоқчи эканингизга боғлиқдир. Энг яхшиси сочни бўяшдан аввал бир тутамидан синаб кўриш керак. Бу тажриба хинани қанча вақтга қўйишни беҳато аниқлашга ёрдам беради. Агар сизда бу амал учун вақт ва хоҳиш бўлмаса ва сочининг дастлабки ранги ёрқин ранг бўлса, малла рангга кириши учун 5-10 дақиқа, тўқ рангли соч учун 30-40 дақиқа, қора сочлар учун 1,5-2 соат керак бўлади.

6. Бўяш вақти тугагандан кейин сочни яхшилаб ювиш лозим. Бу жараён анча мураккаб ва қувват талаб қилади. Сочни ундан оқаётган сув мутлақо тоза ва тиниқ ҳолга келгунча ювиш керак. Сочдан хинанинг қолдиқларини ювиш учун чайқовчи малхам (бальзам-ополаскиватель)дан фойдаланиш ёки кейинроқ қуриштириш давомида фен ёрдамида тозалаш мумкин.

Шуни ёдда тутиш керакки, хинанинг ҳақиқий ранги одатда икки-уч кундан кейин, айниқса қуёш нурида юзага чиқади. Шунинг учун сунъий тобланишга борилса ёки шунчаки қуёш нурида турилса, айна муддао бўлади. Бу нарса сочининг ажойиб тарзда товланишига имкон беради.

Агар фақатгина сизда мавжуд бўлган рангни пайдо қилмоқчи бўлсангиз, унда тажриба ўтказиб кўриш мумкин.

Масалан, агар қадимги ҳинд рецептига амал қилиб, 100 грамм хинага 10 г оддий майдаланган чиннигул (гвоздика) қўшиладиган бўлса, соч яна ҳам тўқ рангга кириб, ёрқинлашади. Лавлагги суви ҳам ўзига хос жило пайдо қилиши мумкин. Қуюқ қилиб дамланган чой сочни ёрқин сариқ рангга бўяйди. Агар 4 чой қошиқ кофе қўшиладиган бўлса, бу сочга каштан рангини беради. Сочнинг турли жилоланишига эга бўлиш учун хинани 3-4 қошиқ какао билан аралаштириш кифоя қилади. Бунда соч кўпчиликка таниш бўлган қизил дарахт рангини олади. Мойчечак дамламаси эса сочни ёрқин олтин рангга киритади (1 қошиқ мойчечак гулидан сувга қўшилади). Хина қоришмасига бир оз каркаде чойи қўшилса, соч қизғиш рангга киради. Агар хина пиёз пўчоғи билан қайнатиб қўлланилса, мис ранг ёки олтин ранг жилони пайдо қилиш мумкин.

Сочни ёрқин қизғиш рангга киритиш учун унга 1 қисм хина ва 3 қисм басмадан иборат аралаш-

мани суртиб, 1 соат қутиш керак. Агар аралашма кўпроқ вақт (1,5 соат) ушлаб турилса, табиий каштан рангини ҳосил қилиш мумкин. Ёқимли бронза рангини ҳосил қилиш учун 2 қисм хинага 1 қисм басма қўйиш керак бўлади.

Хина билан басма қоришмасининг қора ранг ҳосил қилувчи нисбати ҳам маълум, бироқ ҳадисларга биноан, сочни қора рангга бўяш мумкин эмас.

Энди сочларингиз чирой ва соғломлик билан товланмоқда! Ушбу товланишни сақлаб қолиш учун нима қилиш керак?

– Хина рангсизланиш хусусиятига эга. Бироқ хинани икки ойда бир мартадан кўп қўлламанг. Тез-тез қўллаш натижасида аксинча таъсир юз бериши мумкин: соч хира рангга кириб қолади.

– Агар сиз эски хина бўёғини янгиланишни хоҳласангиз, буни чайқаш ёрдамида амалга оширинг. Бунинг учун 50 г хинани 1,25 л қайноқ сувга аралаштиринг. Қоришмани сузгичдан ўтказиб, совутинг. Шундан кейин у билан сочинингизни чайқашингиз мумкин.

ЯНА БАЪЗИ БИР СИРЛАР ЁКИ БАСМАЛИ ХИНА

Хинани басма (индиго) билан бирга қўллаш натижасида ёрқин қизғиш рангдан тортиб қора ранггача пайдо қилиш мумкин. Лекин басманинг ўзини қўллаш тавсия этилмайди, чунки басманинг табиий ранги тўқ яшилдир. Хина ва басманинг баробар нисбатдаги аралашмаси ёрдамида сочни каштан рангига бўяш мумкин.

ОРТИҚЧА ЁРҚИН РАНГНИ ҚАНДАЙ КЕТКАЗИШ МУМКИН?

Озгина ўсимлик мойини қиздиринг ва уни сочинингизга яхшилаб суртинг. Фен билан бир оз қуриштириб, сўнг мойни шампунь билан ювиб ташланг. Мой хинани ўзига шимиб олади. Агар бир мартадан сўнг натижа сиз истаганчалик бўлмаса, муолажани такрорланг.

НОННИНГ УШОҒИ ҲАМ НОН

1950-1960 йилларда Эски шаҳар нон дўконларида биргина тешиккулчанинг етти хили бўлган экан. Ҳозир эса уларнинг кўплари унутилиб кетган. Эл-юрт учун фойдали анъаналар тикланаётган бир даврда нон маҳсулотларининг ана шу унутилган турларини тикласак бўлмасмикин? Бу катта аҳамият касб этган муаммолардан бири эмасми?

Маълумотларга кўра, агар киши бир кунда бир грамм нонни увол қилса, мамлакат бўйича бир кунда 270 тонна, бир йилда эса 100 минг тоннага яқин нон исроф бўлар экан. Шу ўринда ҳозирги кунда бир грамм эмас, ундан ҳам кўпроқ нон увол бўлаётганини таъкидлаб ўтиш лозим. Аҳамият берган бўлсангиз, айрим нон дўконларининг пештахтаси нон ушоқлари билан тўлиб ётади!

Кейинги пайтларда автобус бўлмаларида, девор тағларида ва ҳатто ахлатхоналарда нон бўлақларини учратиш ўта нохуш ҳолатдир. Бундай ҳолатнинг юзга келиш сабаблари қаторида маҳсулотларнинг сифати пастлигини ҳам санаб ўтиш мумкин. Лекин қандай бўлганда ҳам, бу нон-ку!

Ортиб қолган нон бўлақларидан унумли фойдалана олмаслигимизни ҳам ноннинг исроф бўлиши са-

бабларидан бири деб биламан. Қуйида эътиборингизга нон толқонидан ичимлик ва бўғирсоқлар тайёрлаш борасида йўл-йўриқ бермоқчиман.

НОН ТОЛҚОНИДАН БЎҒИРСОҚЛАР

Қаттиқ нонни гўшт қиймалагичдан ўтказсангиз, майдаланиб, толқон ҳолатига келади. Уни элақдан ўтказинг. Озгина илиқ сутга эритилган асал кўшиб, нон толқондан хамир қоринг. Кейин ёнғоқдай келадиган зувалачаларни ёғ суртилган газ патнисига териб, духовкада кизартириб олинг. Бундай бўғирсоқларни ёш болалар маза қилиб ейишлари аниқ.

КИСЕЛЬ

Нон толқонидан кисель тайёрлаш ҳам мумкин. Бунинг учун толқонга бир оз сув кўшиб, яхшилаб аралаштирилади. Қаймоқ қуюқлигига келганда сут кўшилади-да, паст оловга қўйиб, ўн дақиқача қайнатилади, қайнаш давомида мутгасил кавлаб турилади. Сўнгра шакар ёки суюлтирилган асал аралаштириб, совутилади. Бундай яхна кисель кишига ҳузур бахш этади.

*Муҳайё Шарифжон қизи.
Тошкент шаҳри*

ЧЕТ ЭЛ ТАОМЛАРИ

МИСР ПАЛОВИ

Қайнатилган гуруч ёғ солмасдан қовурилади. Устидан ёғ билан товук жигари, пиёз, кубик шаклида тўғралган дудланган гўшт ва кесилган кўзиқорин солинади. Ҳаммаси аралаштирилиб, устидан сув қуйилади. Қайнаб чиққанидан сўнг тузи расоланиб, қозоннинг қопқоғи ёпилади ва қозонни олдиндан ёкиб, қиздирилган духовкага қўйиб, 15-20 дақиқа димлаб қўйилади.

Масаллиқлар: 500 г гуруч, 200 г сариёғ, 1 та пиёз, 100 г товук жигари, 200 г дудланган гўшт, 300 г кўзиқорин, 100 г сув ва таъбга кўра туз.

ТУНИСЧА СПАГЕТТИ

Гўшт майда бўлақларга бўлинади. Устига туз ва зираворлар сепилиб, зайтун ёғида пиёз билан бирга бир неча дақиқа қовурилади. Кейин унга помидор пастаси, янчилган ширин қизил булғор қалампири қўшилиб, устидан сув қуйилади. Сув қайнагач, олов пасайтирилиб, бир ярим соат да- вомида димланади. Кейин шўрва ичидан гўштлари олиниб, яна бир литр қайноқ сув қуйилади. Шўрвага спагеттилар солиниб, ўн беш дақиқа қайнатилади. Оловдан олинганидан кейин таомнинг тузи ростланади, сариёғ қўшиб аралаштирилади ва бир оз дам берилади. Тайёр спагетти олиб қўйилган гўшт бўлақлари билан бирга тортилади.

Керакли масаллиқлар: 300 г қўй ёки товук гўшти, 30 г сариёғ, 100 г зайтун ёғи, 500 г спагетти, бир бош пиёз, икки қошиқ томат пастаси, мурч, янчилган ширин қизил булғор қалампири, туз.

*Азиза Ҳайитова тайёрлаган.
(«Араб ошхонаси» китобидан)*